

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 750.

CHICAGO, ILL., 26. januarja (January 26th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Spoznavanje --- vir socializma.

Socialisti se niso nikdar ukvarjali s prerokovanjem v tem smislu, kakor so pogostoma hoteli kratkovidni ljudje, ki so na primer vpraševali o tisočeri podrobnostih, o katerih naj bi se jim natančno pripovedovalo, kako bodo urejene, ako se ustanovi socialistična družba. Věasi so taki modrijani mislili, da so spravili socialiste v strašno zadrego, če so na primer vpraševali, kdo bo v socialistični družbi delal klobuke in kdo sadil krompir, ali pa kako bo urejena pravica potovanja na železnicah in lajdah. Ker niso dobili odgovora na take otročarije, so si domišljali, da socialisti sploh ne morejo odgovarjati na vprašanja o socializmu in sami sebi so se zdeli kot triumfatorji, ki so pobili rdečega zmaja.

V resnici je bila njihova slava popolnoma brez cene. S takimi vprašanji se ne dokazuje nič drugega, kakor popolno nerazumevanje socializma. V naših časih, ko silijo socialna vprašanja bolj in bolj na površje in ko postaja socializem realna moč, pa ni tako neznanje noben povod za baharijo.

Kdor ima le količkaj zmisla za socializem, ostaja s takimi vprašanji doma; socializem namreč ni nauk o drobnarijah bodočega življenja, ampak spoznavanje temeljev, na katerih bo osnovana prihodnja družba — ne po volji posameznih ljudi, ampak po volji železnih zakonov razvoja. Če hočemo, da naj solnce izpremeni svoje pot v prostoru in se zemlja začne na drugačen način sukati, ker mi ne uga- ja sedanja menjava dneva in noči, pa bi rad dosegel dvajset ur dneva in le štiri ure noči, sem norec. Če so pa ljudje v preteklosti opazovali astronomične pojave, jih beležili in naposled sestavili cel koledar, po katerem jim je bilo mogoče prilagoditi svoj način življenja toplejši in hladnejši dobi, časom s krajšim in časom z daljšim dnevom itd., ne da bi bili vsak dan izpostavljeni najhujšem presenečenju, tedaj je bilo to koristno in praktično delo.

Prav tako tudi socializem ne misli na to, da bi iz kakšne špekulacije vrgel sedanji svet s svoje- tira in mu predpisal novo pot, katero si je kdo iz- mislil za pisalno mizo; ampak kakor so astronomi študirali zakon teže in njega učinek, pa po tem spoznali, kdaj bo dan najdaljši, kdaj najkrajši, kdaj mora mrkniti solnce in kdaj luna itd., tako študira socializem zakona družabnega razvoja, da spozna, kam nas vodi pot tega razvoja.

Če ne odgovarja socializem na vsa radovedna vprašanja o podrobnostih, ni to dokaz njegove sla-

bosti. Taka prerokovanja enostavno niso njegova naloga; in njegov odgovor je popolnoma pravilen, kadar se glasi: Kadar se ustanovi socialistična družba, bodo ljudje tudi imeli možgane in jih bodo rabili. Temelj njihove družbe bo tak, kakršen bo moral biti; ta temelj lahko spoznavamo že sedaj. Skupna lastnina proizvodnih sredstev bo glavno načelo socialistične družbe — ne zato, ker je taka "kaprica" socialistov, ampak za to, ker ni nobenega drugega izhoda iz sedanje gospodarske anarhije. Podrobnosti si bodo pa ljudje uredili po tedanjih potrebah s pomočjo svojih možganov. Oni ne bodo leta 1950 vpraševali, kaj smo jim mi predpisovali leta 1922, temveč bodo reševali svoja vprašanja po raz- merah, po potrebah in po možnostih svojega časa.

Ker vemo, da se ne bo nihče menil za naše pred- pise, smo pa dovolj previdni, da ne delamo takih predpisov. Z drugimi besedami: Socializem se ne ukvarja z neplodnimi prerokovanji in ne nastopa v vlogi kakšnega modernega Elije.

Iz tega dejstva bi nekatere modre glave zopet rade izvajale napačne sklepe, naravnost nasprotne onemu, ki zahteva od socializma natančen opis vsake bodoče kuhinje in vsakega kokošnjaka. Ti drugi prijatelji špekulirajo, da je socializem neke vrste fatalizem; po tem bi morali socialisti opustiti vsako praktično delo, se zadovoljiti s tem, da napoveduje- jo prihod "tisočletnega kraljestva", in prepustiti razvoj "samemu sebi". Ravno tako tudi ne bi sme- li ziniti nobene besede o jutrnjem dnevu, kajti 'kar pride, to itak pride.'

Ta filozofija ni niti za cent več vredna od prve. Socializem ni nikdar smatral ljudi za slepo orodje kakšne skrite Usode, ampak za živa bitja s čutom in razumom. Človeku se ne more priznati tisto bo- žanstvo in tista božanska moč, ki se izraža v besedah, da je "vsak svoje sreče kovač". V resnici so razmere močnejše od njega in če mu razmere ne dovolijo sreče, tedaj lahko kuje noč in dan, pa si je ne bo nikdar izkopal. Toda če odmetava socializem to brezumno povečevanje človeka, mu priznava vsa tisto moč, ki jo v resnici ima.

Današnji človek je plod tistih razmer, ki so bile pred njim in ki so še sedaj na svetu. Ampak ta člo- vek ima sposobnost in zmožnosti, ki mu omogočajo, da vpliva do gotove meje na bodoči razvoj in poma- ga popravljati, kar je slabega.

To ni noben fatalizem in nobeno prekrižavanje rok, temveč delo.

Če sem velik ali majhen, močan ali slab, bele ali rjave polti, ni odvisno od mene: Tak sem, kakršen sem. To se pravi, da sem plod razmer. Prav tako ni bilo odvisno od mene, če sem prišel v bogati ali v revni hiši na svet; od mene ni odvisno, da je bila družba kapitalistično urejena, ko sem prišel vanjo.

Ampak kakršenkoli že sem, imam nekaj duševnih in telesnih moči. Te lahko porabim, ne le zato, da povečavam kapitalistično bogastvo kot topoglav hlapec, ampak tudi da spoznam, kakšne so bile razmere doslej, to se pravi, zakaj sem sedaj v prokletem položaju, ampak da tudi nadalje spoznavam, kako bi se te razmere zboljšale oziroma izpremenile in da sodelujem pri tem izpreminjanju ne le kot mrtev instrument, temveč kot misleč, živ, z gotovo močjo obdarjen človek.

To pomeni, da je socializem praktično in pozitivno delo. In vsi, ki žele za vse človeštvo in za svoj delavski razred boljše življenje na tem svetu, so dolžni sodelovati pri tem delu.

To delo zahteva tudi nekaj, kar zamenjavajo kratkovidneži pogostoma s prerokovanjem. Treba je opazovati vse dogodke današnjega dneva, da je mogoče po njih spoznavati in sklepati, kaj prinese jutrnji dan.

Kdor se v sedanjih časih malo potruži s takim opazovanjem, pa lahko spozna, da preživljava naš svet ogromen preobrat, v katerem se ne izpremeni le nekoliko deželnih mej, ampak ki sega do korenin vsega družabnega življenja. Prav vsled zadnje vojne se vrši mogočen socialen preobrat in na obzorju se prikazuje vsem jasnim očem zarja socializma. Resni državniki, ki niso socialisti, spoznavajo ta znamenja; tem bolje jih mora spoznavati delavstvo. Iz tega pa mora tudi izvajati nujne posledice, ki ne pomenijo nič drugega, kakor vstop v socialistične vrste in zavedno delo za bodočnost, ki se javlja v svetlih žarkih.

ی ی ی

"Družba, ki gospodari, je hudo osleparila umetnika. Vzgojila ga je tako, da je spoznal najvišjo kulturo, da je torej željan in vreden vseh njenih darov; hkrati pa ga je zalučila med najnižji, iz zemlje izruvani, brezdvomni proletarijat; umetnik je prolét v meščanski suknji. Vse delo je dandanašnji strogo in zmirom strožje organizirano; vsak delavec: uradnik, čevljar in cestni pometač, je enakopraven ud organizirane družbe. Umetnost stoji izven organizacije, izven družbe; umetnost je svobodna in vsled te svobode brezpravna. Tudi fabriški suženj je potreben in v teoriji enakopraven ud družbe, ki mu reže vsakdanji črni kruh, zato da s pridom sužnji. Umetnik niti suženj ni; onkraj plota stoji, na cesto je pognan, brezpraven je, pa če ima na rami vrečo cekinov. — Ná, pometač, moje pero, ti pa mi daj svojo metlo, da bom enkrat v življenju veselo zažvižgal!" (Ivan Cankar, "Bela krizantema.")

"Kdor dvomi o svoji moči, ni več močan, kdor dvomi o svoji veri, ni več veren.

Ko se je Kristus razjokal na Oljski gori, ni bil Bog . . ." — (Ivan Cankar, "Bela krizantema.")

Beseda o socializmu.

PRIREDILO TAJNIŠTVO J. S. Z.

V.

Iz predloženega smo videh:

1. Kaj pomeni socializem;
2. kako odreja kapitalistični razred življenje in kako zaslužuje široke plasti ljudskih množic, ki producirajo;
3. kaj bi pomenilo predrugačenje družabnega reda v smislu socialističnega programa;
4. kako in kdaj so se začeli razredni boji in kakšne interese zastopajo obstoječe "velike stranke", katerim so delavci za štafazo;
5. kaj je v svojem bistvu profit;
6. zakaj nastajajo gospodarske krize, kateri narodi so jim podvrženi in boje za svetovne trge;
7. kako je zrevolucionaril stroj produkcijo, in zakaj je treba zrevolucionirati lastništvo vseh temeljnih produktivnih sredstev, da se dovede produkcija in distribucija v harmonijo proizvajanja in vporabe za človeški obstanek in njegovo kulturo;
8. zakaj se mora delavec zavedati vsega, kar je v teh odstavkih zapopađeno ter se boriti za odpravo sedanjega sistema.

Mnogo jih je, ki se bodo s tem kar so čitali strinjali, toda na koncu premišljevanja o vsem tem bodo morda vzkliknili: "Da, vse to je lepo v teoriji, vse se sliši lepo na papirju — ali kako se bo to vse izvršilo, tudi če imajo vživati sadove bojev za te reči naši potomci — to je vprašanje vprašanj. Kapitalizem ne bo dal vsega kar tako iz rok". — Taki pomisleki so opravičeni; neopravičeno pri tem je le, če se iz takih pomislekov prihaja do zaključka, da je priznanje razrednega boja, priznanje požrtvovalnosti in dela za organizirane politične stranke v čvrsto siŕo, ki ima socialističen program uveljaviti, nepotrebno, ali da naj bi se vse to izvršilo samo ob sebi.

Da, kako bo prišlo vse to? Poznavajoči zgodovino in razmere, v katerih človek živi in se razvija, pridemo do sledečih analističnih zaključkov: Ker gospodarske in družabne razmere niso po vsem svetu enake, je naravno, da se socializem ne bo uveljavil povsod na enak način. Ponekod bodo konflikti nasilni, kajti te konflikte bo izval kapitalistični razred z namenom, da uduši svojega dednika; ponekod se bo izvršil prehod iz kapitalistične v socialistično družbo z razlastitvijo sedanjih razlaščevalcev potom politične in gospodarske akcije — toda sila za izvedbo tega bo morala biti tukaj. V politično razvitih deželah bodo zastopniki socialističnih strank gledali, da se sprejmejo v zakonodajah taki zakoni, ki bodo omogočili prehod ali prenos (prepis) lastništva vseh temeljnih produktivnih sredstev v narodno ali skupno lastništvo vseh tistih, ki producirajo, s čimer gre zaeno tudi kontrola nad temi sredstvi v roke producentov. Metode prehoda iz kapitalistične družbe v socialistično bodo pač take, kakršno bo razpoloženje ljudstva, ki bo v politični in gospodarski moči. Mirne metode bodo od strani delavstva gotovo vpošteevane najprvo, ker bo treba pač vedno vpošteevati, da do poetične ali "absolutne" pravičnosti, ki si jo zamišlja človek, drži pot preko raznih težav, ki se bodo pojavile tudi v že precej razviti socialistični družbi sami — naprej, in da bo ta pravičnost dosežena vedno le v toliko, v kolikor

jo bo moglo človeštvo prav aplicirati in razmer, ki bodo tukaj.

Če bi bilo vprašanje izbiranja metod pri prehodu iz kapitalistične v socialistično družbo odvisno samo od delavskega razreda, bi bilo socialistično delavstvo gotovo za to, da se izvrši ta korak sporazumno med enim in drugim razredom; ali to vprašanje ni odvisno le od delavskega razreda, ampak tudi od kapitalističnega.

Kapitalistični razred lahko izzove namenoma za devu družabnega prehoda v času, ko delavski razred še ni pripravljen na tak prehod, in s tem povzroči v deželi industrialno državljansko vojno. Ali če to stori, mora nositi odgovornost za tak korak sam.

Socialisti verjamemo, da je v deželi kot je Amerika, ki ima vsaj formalno, če že ne praktično demokracijo, večja možnost za izobraževanje delavskih množic v zadevah samospoznanja in samozahteve po vladi delavskega razreda — po industriji, ki jo bo upravljal — in če je temu tako, tedaj se manjšina kapitalističnega razreda, ko pride čas za prehod, ne bo drznila delati napram tej samozahtevi resne opozicije. Ljudstvo pride lahko do vlade, če se je enkrat izreklo, da jo hoče.

Ne smemo pa misliti, da se bodo opravljale vse družabne zadeve v prehodu iz kapitalistične družbe v socialistično samo s postavodajo. Predloge ali zakoni še ne napravijo ljudi sposobne za upravo družbe. So nekateri ki mislijo, da je dovolj, če se pride le do vlade, pa bo vse opravljeno. Diktirali homo, pa bo šlo. Ampak to so iluzije, na katere socialisti ne morejo graditi bodoče družbe, ki naj bi bila trajna; kajti taka stavba se mora prej ali slej zrušiti in začeti je treba zopet od kraja.

Socializem pomeni demokracijo — ne pa avtokracijo. Socialistična družba, v kateri bodo imeli glavno besedo delavci, bi morala biti sestavljena iz inteligentnih delavcev, ki vedo kaj hočejo in znajo tisto, kar dobe pod kontrolo, tudi upravljati. Če ni tujak inteligence, ki more prevzeto stvar voditi, je taka moč za družbo uničevalna. To pomeni, da se morajo delavci že danes poglobljati v študije, kako se vodi uprava industrije bodisi iz knjig ali na mestu dela. Razumevati morajo sistem proizvodnje in sistem razpečevanja; poznati morajo razne sirovine, stroje in njihovo vporabo za karkoli je stroj namenjen, kakor tudi razpodelbo dela in trgovačja. Delavstvo se mora učiti vladati — ne nadvladovati ali bosati, kakor je to danes; naučiti se mora demokratično vladati v industriji in v vseh panogah človeške aktivnosti civilizirane družbe. Kdor zanemarija nauk o sestavi vlade, o sestavi in organizaciji produkcije in konsumu, ta ne more pričakovati, da bo v bodoči družbi inteligentna pomoč pri rekonstrukciji.

Novе ideje o vladanju, nove funkcije in kretnje bodo rodile brezdvomno tudi nove metode vladanja. Delavci se bodo morali naučiti discipline in samokontrole. Naučiti se bodo morali podrejevati sebične ideje, da je posameznik središče, okrog katerega se suče ves svet in da mu mora vsled tega služiti brezpogojno vsenaokrog — ideje, ki jih jim je vcepil sedanji kapitalistični sistem — ter se sprijazniti z mislijo, da je posameznik le člen v veliki verigi človeške družbe, ki potrebuje sodelovanja ali ko-operacije in sporazuma, kajti le tak nazor more roditi za novo družbo temeljni ali duševni preobrat, ki mora iti z gospodarskim preobratom paralelno. Iztrgati bo treba iz sebe misli o poželjenju po grabeštvi in izkoriščanju ter vse tiste am-

bicije, ki so v svojem bistvu protidružabne; kajti vse te čednosti so dedščina kapitalistične družbe in jih je treba izruvat iz življenja, da vzamejo njih mesto tiste, ki prehodno korespondirajo s socialističnimi na zori.

Dejstvo je, da se je delavstvo do danes vse premalo zanimalo za vladanje, zato je bilo vedno le vladano, namesto da bi vladalo. Zgodovina pokazuje, da se ameriško delavstvo sploh premalo zanima za pravilno razumevanje demokratičnega vladanja in vladanja sploh. Ameriški delavci — in tudi med drugimi narodi je mnogo takih — jugoslovanski ne izuzeti — zamenjavajo često vladanje in te vrste znanost s politiziranjem, kar je vse nekaj drugega kot pa razumevanje vladnega sistema in prizadevala, da se širši sloji seznanijo s sistemom demokratičnega vladanja. Nobe na politična stranka v Ameriki ni storila glede politične izobrazbe delavstva toliko, kakor socialistična stranka, katere del je Jugoslovanska socialistična zveza. Mnogo dela je treba še opraviti, da se prebudi proletariat iz politične indiferentnosti ter pridobi tisto večino, ki je za uspostavljenje socialistične družbe potrebna. Toda pot do te večine se od dne do dne krči, in ko nastane iz te manjšine potrebna večina, pride zarja vshajajočega solnca, naznanjajoča družabno svobodo — jutro osvobojenega človeka izpod kapitalističnega suženjstva in izkoriščanja.

O združenju socialističnih strank v Jugoslaviji.

Po medsebojnem prepiranju delavskih struj, ki se je pojavilo v vseh deželah, kjer obstoji gibanje socialističnega delavstva, se je pričelo polagoma delovati za zedinjevanje. Po dosedanjih izkušnjah prihaja med proletarijat spoznanje, da je v enotnem nastopanju proti skupnemu sovražniku njegova moč, ki bo vodila delavstvo od uspeha do uspeha.

V Jugoslaviji ni bilo socialistično gibanje razdvojeno samo med socialiste in komuniste, ampak so obstajale v deželi tri socialistične stranke, ki se razdvojene niso mogle uveljaviti. Ta razdvojenost je bila v veliko škodo jugoslovanskemu delavstvu in pred dobrim pol letom so bili napravljeni prvi koraki za ujedinenje teh treh strank. Posledica je bila, da se je izvolil poseben združevalni odbor, ki je zastopal "socialistično zajednico Jugoslavije", ki je imel nalogo delovati na pripravah za popolno ujedinenje. V tej akciji so sodelovale Social-demokratska stranka (Slovenija), Socialistična Radnička Partija (centrumaši) in Socijaldemokratska Partija. Zadnja je bila včlanjena v II Internacionali, prvi dve pa sta spadali k Dunajski delovni skupini socialističnih strank.

Dne 18. decembra 1921 je bilo izvršeno definitivno združenje vseh omenjenih strank pod imenom "Socialistička Partija Jugoslavije" in s tem so vse tri prejšnje stranke prenehale kot take.

Izven te stranke so še komunisti, toda stranka je sklenila delovati, da pridobi tudi komuniste v svoj krog.

Glavni odbor nove stranke šteje petnajst članov, v katerega so izvoljeni sledeči: dr. Nedeljko Košanin, dr. Živko Topalović, Dragiša Lapčević, Blagoje Bračinnac, Sreten Jaksić, Nedeljko Divač, Vitomir Korać, Viljem Bukšeg, Pavle Tatić, Jovo Šmitran, Etbin Kri-

stan, Rudolf Golouh, dr. Milan Korun, Josip Kopač in Zvonimir Bernot. Namestniki: Ivan Tokan, Franjo Koren, Sima Kotur, Ivan Zajc, Mijo Radošević in Negoslav Ilić. Nadzorni odbor (za kontroliranje financ): Vojin Srkić, Jevgenije Kiklić in Ivan Mlinar. Namestniki: Franc Svetek, Kazimir Čaplja in Dimitrije Gjorgjević. Glavni odbor se je konstituiral sledeče: Dragiša Lapčević, predsednik; Vitomir Kopač, politični tajnik; Mirko Obradović, tajnik; Blagovoje Bračinac, blagajnik.

V zedinjeni stranki so elementi, ki glede taktičnih in mnogih drugih vprašanja niso enotnih nazorov. Toda združili so se, ker so spoznali, da se dajo take stvari reševati v krogu stranke, kar je v interesu celokupnega delavstva.

Da je prišlo do zedinjenja, je mnogo pripomogla slovenska socialistična stranka, ki je igrala vlogo posredovalke. Dali bo stranka uspevala, odvisi od vodilnih članov. Pogoje za rast ima, in če bo znala voditi pravilno taktiko, bo s časoma pridobila v svoj krog tudi komuniste, ali vsaj velik del komunistov.

V naslednjem podajamo referat s. Koruna, ki ga je imel na trboveljskem zboru slovenske social-demokratske stranke v pogledu združenja:

Referat s. Koruna k manifestu, programu in statutu SPJ na kongresu v Trbovljah dne 26. dec. 1921.

Spoštovani zbor! Pred meseci, ko se je določil dnevni red za današnji kongres, poveril mi je strankin izvrševalni odbor nalogo, da referiram o "Delu za ujedinjenje proletarijata v Jugoslaviji in internacionali". Razvoj razmer je privedel do tega, da je danes naslov mojega referata malo drugačen, kakor pa je bil zamišljen. V teku zadnjih dveh mesecev smo v delu za ujedinjenje socialističnega proletarijata v državi tako napredovali, da stojimo danes pred izvršenim dejstvom: Socialistični proletarijat Jugoslavije je ujedinjen v SPJ, to ujedinjenje je definitivni fakt, ki ga bo danes naš kongres vzel na znanje. In vzame ga na znanje z radostjo in veseljem, vzame ga na znanje kot prvi korak k konsolidaciji delavskega pokreta v državi.

Socialistična Partija Jugoslavije naj živi! (Bur-ploskanje! Živelat!)

Spoštovani zbor! Iz predloženega manifesta, programa in statuta, ki so izšli v "Napreju", zamorete razvideti temeljne misli, ki so nas vodile pri ujedinjenju; razvideti zamorete temeljna načela nove stranke in pa vpoznati se z organizacijskim okvirom nove stranke. Zato se v podrobnosti teh posameznih dokumentov ne bom spuščal. Dolžnost moja pa je, da podam ob tej priliki kratko zgodovino ujedinjenja in da se dotaknem vsaj glavnih misli, ki so vodile odbor ujedinjenja pri njegovem delu.

Pred vojno so deli naše države spadali k raznim državnim tvorbam. Vsled tega je tudi obstojalo na današnjem teritoriju Jugoslavije več popolnoma ločenih socialističnih organizacij. Za Slovenijo in Dalmacijo je obstojala Jugoslovanska soc. dem. stranka kot sestavni del avstrijske soc. dem. stranke, Hrvaška in Slavonija pa je imela svojo, Bosna in Hercegovina svojo in Srbija tudi svojo lastno soc. dem. stranko. V delih, ki so pripadali Ogrski, je bilo delavstvo organizirano v ogrski soc. dem. stranki.

Vse te stranke so pripadale II. internacionali.

Vojna je organizirani delavski pokret, ki je bil vsled industrijsko manj razvitega gospodarstva itak precej slab, zelo oslabil. Na drugi strani pa je že

med vojno v strelskih jarkih in doma v zaledju, posebno še po izbruhu ruske revolucije, vstajalo zelo radikalno razpoloženje med širokimi vrstami delavstva, ročnega in umnega, med seljaškim narodom in tudi med takozvanimi srednjimi sloji. Na teritoriju naše države je vrelo v poslednjih letih vojne. Stoletne sanje za uresničenjem nacionalnega jedinstva, neodoljiva sila zlomiti zadnje ostanke fevdalizma, potreba širokih mas po zemlji, povečini podzavestno ogorčenje nad kapitalistično-imperijalističnem redom, ki je moral in izstradal milijone ljudi, volja vstvariti socialistično društvo: vse to je tlelo v srcih milijonov in milijonov. In te želje, podpomagane s porazom centralnih velesil, so dobile svoj izraz v revolucionarnih dneh oktobra in novembra leta 1918. v celi Srednji Evropi.

Zamajali so se stoletni prestoli, rušile se države, porajale so se nove tvorbe, izmed njih Jugoslavija v prvi vrsti kot produkt nacionalne revolucije meščanske družbe.

Oslobodivši se iz okovov tujenarodnega gospodarstva, ki je značilo ostanek iz fevdalnega srednjega veka, je jugoslovanski narod stopil v novo gospodarsko fazo: svojega narodnega ujedinjenja in svobodnega narodnega razvoja.

Tega zgodovinskega spoznanja ne smemo izgubiti iz vida, če hočemo nadaljne dogodke pravilno razumeti in če hočemo očitati sebi pot v bodočnost.

Res je sicer, da je težnja seljaškega naroda za zemljo dala tej nacionalni revoluciji v Jugoslaviji svojo rezonanco, vendar pa moramo konstatirati, da globljeja gospodarsko-socialnega značja v pravcu proti socializmu ali pa komunizmu v smislu boljševiskega razlaganja, revolucionarni pokret v l. 1918. ni imel.

Zgodovinski razvoj je nujno zahteval, da pride v novi državi do vlade zmagovito nacionalno meščanstvo ter ž njo sicer narodnostna svoboda za Jugoslovane, nikakor pa ne gospodarska ter socialna enakost. Te meščanske družba ni v stanu dati

Naloga razredne zavednega delavstva v tej novi državi v teh prehodnih časih je torej bila: na eni strani ne ovirati tega, kar je zgodovinsko dozorelo, t. j. narodnega ujedinjenja, na drugi strani pa poskušati v predhodnji dobi izvojevati čim več zahtev iz socialističnega minimalnega programa. Vedeti smo namreč morali, da bo zavladajoči meščanski razred v tej državi, kakor hitro bo konsolidiran, rezal delavstvu prav tako trd kruh, kakor ga reže v drugih državah. Dogodki zadnjih mesecev nam to jasno kažejo. Politična reakcija se je razpasla, agrarna reforma je izigrana, socialne reforme so nezadostne.

Ali — na žalost — delavstvo v državi po revoluciji l. 1918. ni imelo enotnih vidikov o nadaljnem razvoju stvari in o tem, kaj je dosegljivo in kaj ni dosegljivo. Ruska revolucija je s svojo velikansko moralno močjo vplivala na večji del delavstva in precejšen del seljaštva tudi pri nas. Zato so se ogromne množice, ki so želele spremeniti kapitalistični društveni red in ki so se zatekale v delavske organizacije po l. 1918. razdelile: poleg socialističnega pokreta je nastal komunističen, ki je po ruskem vzgledu hotel s silo manjšine streti današnji društveni red, pozabljajoč pri tem, da zgodovinski razvoj ne pozna skokov.

Radikalneje zahteve komunistov, prijajoče instinktu širokih mas, zbrale so v komunističnem pokretu večji del delavstva; socialističen pokret je zato ostal številčno slabejši.

Pa tudi ni bil enoten. Dočim smo imeli v Sloveniji svojo socialistično stranko, se je na jugu teritoriju Hrvaške, Slavonije, Vojvodine ter Bosne in Hercegovine v letu 1919—20 organizirala soc. dem. stranka Jugoslavije (takozvana Koračeva grupa.)

S to stranko je naša stranka obdržala svoje veje, posebno še, ker so imeli poslanci obeh strank v Začasnem Narodnem Predstavništvu svoj skupen klub. Ali kljub programatični sličnosti s to stranko nismo prišli v organizatorično jedinstvo, vedno čakajoč, da bo komunistični val splaknil in da bo mogoče ujedinjenje celega proletarijata v državi.

Komunisti so šli med tem svojo pot. O Vel. noči l. 1919, so položili temelj svoji Socij. radnički partiji Jugoslavije (komuniste), katere program znači nekak zunanji kompromis med dvema strujama, ki sta še takrat vladale v stranki. Levo, radikalnejše krilo, takrat še slabše, je v imenu doseglo oznako "komunisti" ter v programu nekako difinicijo in zahtevo po "diktaturi proletarijata"; desno krilo pa je — takrat močnejše — doseglo, da je program nove stranke ostal v bistvu socialističen (erfurtski.)

Pa že takrat se je pokazalo, da nosi nova stranka kal razkola v sebi. Principijelno različno gledanje na načela in posebno razlika o smereh taktike je bila tako velika, da sta obe struji bojevali v stranki hud boj. Ta boj je končal z Vukovarskim kongresom l. 1920., na katerem je zmagala maksimalistična t. j. boljševiška struja, ki je spremenila staro stranko v "Komunistično stranko Jugoslavije" s komunističnim (ruskim programom.

Desnica (tkzv. centrumaši) se je po Vukovarskem kongresu zadržala do volitev v konstituantno v nov. 1920. popolnoma pasivno; ni hotela še bolj razdreti delavske fronte ravno pred volitvami v korist meščanskim strankam. Takoj po volitvah pa je osnovala svojo stranko Socijalistično radničko partijo Jugoslavije, ki je razširila svoje delo na teritorij predvojne Srbije, obenem pa tudi na ostali del države razen Slovenije.

Tako smo imeli začetkom leta 1921. tri socialistične stranke v državi, od teh dve na delokrogu istega teritorija. Če socialisti v državi niso hoteli, da se njihova fronta — v bistvu istih načel — ne začne še med seboj klati, morali so začeti misliti na čimprejšnje ujedinjenje vsaj teh 3 delavskih strank in pustiti toku časa in razvoju razmer, da se pride v bodočnosti do ujedinjenja tudi s 4. delavsko stranko v državi, t. j. komunistično.

Pa to delo za ujedinjenje vseh 3 socialističnih strank v državi ni bilo tako lahko izvršljivo in to iz več vzrokov. Bistvene načelne razlike sicer niso obstojale, obstojali pa so različni vidiki na taktiko. Kar od danes do jutri se tudi niso dali iz sveta spraviti in premostiti velika osebna nasprotja, ki so vladala med posameznimi člani in pa lokalna nasprotja posameznih organizacij.

Slovenska grupa je imela še najlažje stališče. Prostorno ločena od ostalih dveh ni nobeni konkurirala; zato med nami ter med ostalima dvema strankama ni bilo nasprotstev, vladalo je prijateljsko razmerje. S takozvano Koračevo grupo nas je družilo skupno parlamentarno delo, s takozvanimi centrumaši pa smo se našli skupaj na kongresu na Dunaju spomladi l. 1921, kjer so postali centrumaši in mi člani Socijalistične delavne zajednice dunajske. S tem korakom slovenske in centrumaške grupe pa smo se oddaljili v pogledu internacionalne orijentacije od Koračeve grupe, ki je bila član 2. internacionalne.

Največ po prizadevanju slovenske grupe se je slednjič v zgodnjem poletju l. 1921. vendar začelo z razgovori med vsemi tremi strankami. Takoj je bilo jasno, da bo do ujedinjenja prišlo, da pa razmere za popolno ujedinjenje še vendar niso zrele. Da se pa — posebno vsled dvigajoče se politične reakcije v državi — vendar doseže vsaj to, kar je bilo dosegljivo, so se vse tri stranke zedinile dne 2. avg., 1921., da ustanove Socijalistično zajednico Jugoslavije, ki naj bo začasna oblika skupnosti socialističnega proletarijata v državi. Tozadevni sklepi so objavljeni v Napreju od 27. 8. 21. ter značijo na eni strani konštalacijo programatične enakosti vseh treh strank, na drugi strani pa zagovarajo skupno parlamentarno delo ter skupnost akcije ob popolno organizatorični samostojnosti posameznih strank. Delo za popolno ujedinjenje naj se nadaljuje, zato se ustanavlja poseben odbor ujedinjenja.

Avgustovi sklepi pomenio precejšen korak naprej na potu ujedinjenja, tembolj, ker je odbor ujedinjenja ostal agilen. Na zunaj je nastopil prvič s svojimi sklepi dne 6. novembra 1921.

V teh sklepih so se manifestirala skupna mišljenja in zasnovala enoten nastop vseh treh strank v sledečih aktualnih vprašanjih: glede madžarskega vprašanja, revizije ustave, politične reakcije (zakon o zaščiti države) in aktualnih gospodarskih vprašanj (posebno draginje.)

Ali delo odbora ujedinjenja na znotraj je bilo še važnejše. V mesecu decembru je imel celo vrsto sej, na katerih se je soglasno konstatiralo, da je popolno, tudi organsko ujedinjenje, z ozirom na političen položaj v državi ter z ozirom na položaj delavstva nujno. Samo delavstvo, posamezni člani stranke, posebno pa posamezne organizacije v strankah so to zahtevo energično podpirale.

Odbor ujedinjenja je zato že v avgustu konstatirano načelno edinost fiksiral v programu, izdelal načrt manifesta ujedinjenja in štatuta stranke ter soglasno sklenil, da naj se vrši dne 18. dec. 21. seja vseh treh uprav strank, ki naj odobri manifest, program in štatut in ki naj — ne čakaje na kongrese posameznih strank — takoj proglasi končno ujedinjenje.

Odbor se je zavedal, da stori veliko pogreško, če bi čakal z ujedinjenjem, dokler ga potrdi kongresi vseh 3 strank. Samo slovenska stranka je bila — vsled svojih prejšnjih sklepov — v možnosti, da ima v najbližjem času svoj kongres, ostali dve stranki bi pa zamogli šele sredi leta 1922, sklicati svoje kongrese. Akt ujedinjenja bi se s tem zaylekel v neizmerno škodo proletarijata v državi.

Načelstva strank oz. polnomočni delegati so se zato 18. t. m. zbrali v Beogradu, kjer so soglasno proklamirali ujedinjenje vseh treh strank v Socijalistično partijo Jugoslavije ter odobrili manifest, program in štatut nove stranke.

Z 18. dec. 1921. prenehajo torej vse tri dosedanje stranke in v smislu tozadevnih zaključkov vzame naš kongres manifest, program in štatut SPJ na znanje.

Vsi trije dokumenti zahtevajo nekaj pojasnil, ki naj jih s tem podam.

V manifestu izraža SPJ svoje stališče napram nekaterim aktualnim vprašanjem, ki ga je bilo treba označiti, ki pa nima prostora v programu ki znači nekaj trajnega.

Uvodoma konstatira manifest nastop politične reakcije po celem svetu posebno pa v Jugoslaviji. Vladajoči razredi, takoj po vojni oplášeni pred pokre-

tom organiziranega proletarijata, so zopet našli pogum in izrabljajoč razdrapanost proletarskih mas, začeli s preganjanjem delavstva. Rešitev delavstva je edino v organizacijskem edinstvu vsega proletarijata. Ker tega v danih razmerah v Jugoslaviji ne moremo doseči, zato je nujno vsaj socialistični pokret združiti v enotno stranko (SPJ), dočim naj bo naš nadaljni cilj — popolno ujedinjenje vsega na razrednem stališču stoječega delavstva — pridržan bodočnosti. Manifest naglašja torej željo in voljo za ujedinjenjem tudi s tistim delom delavstva, ki je danes še v komunistični stranki, kakor hitro bo to mogoče. Za tačas pa, dokler se to ne izvrši pa izjavlja, da se bo bojeval proti komunizmu le v poštenem boju, s prepričevalno besedo. Odklanjamo torej vsak nelojalen boj proti udinjenemu delu delavstva. Manifest izraža tudi pripravljenost stranke nastopiti v vseh dnevnih vprašanjih socialistične borbe in razrednega boja sporazumno s komunisti.

SPJ precizira v manifestu tudi svoje internacijsko stališče. Za sindikalni pokret priznava amsterdamsko internacijsko kot edino sposobno in jo hoče zato podpirati. Glede politične internacijske pa priznava SPJ potrebo in zahtevo po edinstvu v internacijski. Z ozirom na dejstvo pa, da se je naša stranka porodila iz strank, ki so bile dosedaj ali pri dunajski zajednici ali pa pri II. internacijski in da enotne politike internacijske organizacije tačasno sploh ni, ostaja SPJ, kakor mnogo drugih socialističnih strank, začasno sploh izven kake internacijske organizacije. Hoče pa obdržavati neoficijelne veze z II. internacijsko in dunajsko zajednico.

Odbor ujedinjenja in načelstva strank v tem tako važnem vprašanju niso hoteli ustvariti kakega prejedica za bodoče. Strankin kongres, ki se mora vršiti tekom l. 1922. naj ima v tem pogledu odločujočo besedo.

Ta rešitev je bila v danem trenutku edino mogoča. Razni pogledi v pogledu internacijske, ki postoje pri posameznih članih stranke, niso smeli in ne smejo biti ovira ujedinjenju.

Stranka je zavzela tudi svoje stališče napram ruski revoluciji, ki jo pozdravlja kot največji zgodovinski dogodek in pridobitev človeštva današnjega veka. Izražamo upanje, da bo ujedinjenje vseh raznih delavskih strank v Rusiji v bližnji bodočnosti ustvarilo in utrdilo največjo in najdemokracičnejšo republiko sveta. Stranka je proti vsaki intervenciji zunanjih držav napram Rusiji, proti kontrarevoluciji in za mednarodno priznanje sovjetske vlade.

Končno pozdravlja manifest razpad Avstro-Ogrske in pozdravlja ustvaritev novih narodnih držav v Srednji Evropi ter precizira stališče stranke v smislu svetovnega miru, jedinstva narodnih celin in samoodločbe, revizije mirovnih pogodb ter balkanske federacije.

Kar se tiče programa naše nove stranke je treba konstatirati, da je v bistvu isti, kakor erfurtski nem. soc. dem. stranke iz leta 1891 in avstrijske izza dunajskega kongresa iz leta 1901., ki vam je znan in ki je bil dosedaj tudi program naše stranke. Zato se ne spuščam v detajlno analizo in razlaganje. Treba pa bo program publicistično objasniti in pripravljati teoretično razpravo o strankinem programu za 1. kongres stranke v l. 1922. — Aktualne zahteve (minimalni program) stranke so prilagodene našim zahtevam. Niso seveda vse, našteje so samo glavne zahteve. Če kdo kakó stvar, ki spada v okvir našega programa po-

greša, naj ne misli, da je namenoma izértana, kajti naštevanje ni in ne more biti izcrpno, že zato ne, ker poraja vsak dan nove zahteve.

Statut je seveda nepopolen in začasen ter bo na 1. kongresu, ki se mora v smislu določil vršiti l. 1922. pretpel gotovo precej sprememb. Za dobo 1. kongresa bo pa zadostoval, ter je ta čas v glavnem namenjen likvidaciji dosedanjih samostojnih strank. Posebno bo treba v definitivne statute precizirati stališče na KDZ do stranke.

Bistvene točke štatute so: Kongres najvišja inštanca, glavni partijski odbor, ki napravlja stranko. Ozemlje države je razdeljeno na oblasti, katerih meje določi kongres, do kongresa pa glavni partijski odbor v sporazumu z oblastnimi upravami. Vsaka oblast ima svojo oblastno skupščino in oblastno upravo. Krajevne organizacije ostanejo. Prispevek centrali polidinarja za člane mesečno. Centralno strankino glasilo so Radničke Novine v Beogradu.

V začasni glavni partijski odbor (do kongresa) izmenjuje oz. naš današnji kongres voli po 5 članov in 2 namestnikoma ter 1 člana nam. v financ. kontrolo.

V oblastno upravo pa volimo 7 članov in 3 računске preglednike.

Važno je, da se vrše vse volitve v strankine zastopce, če ni enoglasnosti, po listah in proporcijelno. Tako zamore vsako mišljenje v stranki priti po svojih zastopnikih do veljave. V drugih stvareh pa odločuje seveda navadna večina.

Današnji kongres zamore novo voljeni oblastni upravi in članom glavnega part. odbora dati seveda direktive, ki naj jih — v okvirju strankinega štatuta vodijo pri nadaljnjih poslih, posebno pri likvidaciji.

V tem pogledu bi bilo dobro, če se kongres porazgovori o tem ali naj ima stranka v Sloveniji eno ali dve oblasti. Svoje tozadevno stališče bom izrazil v debati, ker ne spada v ta referat.

Koncem svojega referata stavim resolucijo, objavljeno že v Napreju 24. dec. t. l.:

1. Strankin zbor pozdravlja ujedinjenje socialističnega proletarijata Jugoslavije z željo, da pride čimprej do ujedinjenja celega na razrednem stališču stoječega delavstva v državi.

2. Jemlje na znanje manifest ujedinjenja, program in statut SPJ.

3. Dosedanja JSDS se imenuje odslej: Oblastna organizacija SPJ v Sloveniji in KDZ za Slovenijo.

4. Strankin kongres se spremeni v oblastno skupščino.

(Resolucije je kongres soglasno sprejel.)

“Človeška natura je razcepljena v dvoje velikih nagnenj, ki si nasprotujeta neprestano; prvo nagnenje je revolucionarno, drugo policijsko. Časih nadvlada revolucionar, trenotek pozneje policist. In boj med tema dvema dušama se imenuje zgodovina človeškega rodu.” — (Ivan Cankar, “Knjiga za lahkomišelné ljudi.”)

“Zakaj ni dandanes velikih ljudi, herojev, kakor beremo o njih v zgodovini starih časov? Zato ne, ker je prepovedano. Kristusa bi dandanes ne pribili na križ, — zaprli bi ga, koj od kraja. Stvari so urejene dandanašnji za srednje pametne, srednje močne, srednje poštene ljudi.” — (Ivan Cankar, “Knjiga za lahkomišelné ljudi.”)

SEMINTJA.

Ekonomska konferenca. — Rusija v koncertu narodov. — Benedikt XV. — Omajanje Petrove skale. — Svoboda Ircev. — Valuta. — Važna konvencija. — Iztrebljevanje zločinov. — Zita spletkari.

Priloge za ekonomsko konferenco dne 8. marca v Genovi, na katero so povabljene vse države, so v teku. Udeležile se je bodo tudi sovjetska Rusija, Nemčija, Avstrija in vse druge države. Šest, morda sedem milijonov ali kolikor jih je že, brezposelnih delavcev v Ameriki, se ne zanima za genovsko ekonomsko konferenco, niti ne za washingtonsko konferenco za "omejitev oboroževanja." Niti se ne zanima za take konference brezposelno delavstvo v drugih deželah. Zanima ga le, kdaj prične industrija zopet z obratom, kajti za delavstvo je zaslužek, kar pomeni vsakdanji kruh, glavno vprašanje. Poleg tega so tu druga vprašanja, za delavstvo nič manj važna, in ako bi jih znalo delavstvo rešiti sebi v prid, bi imelo več kruha—manj skrbi za obstanek.

Od konferenc, kakršna bo v Zenevi, ali kakor se vrši v Washingtonu in oha v Cannesu, ki je prinesla padec Briandu, pa odvisi, kdaj bo kapitalizem uredil svoje zamotane zadeve in s tem omogočil obnovitev mednarodne trgovine, kar nadalje pomeni povečanje obrata v industriji. Da ne gredo stvari hitrejše, je vzrok baš v tem, da se delavstvo premalo zanima za take konference. Če bi se več, bi ne bile tako kapitalistične, tako protiljudske kakor so.

Rusija polagoma prihaja v koncert narodov. Diplomatična zastopstva tujih držav v Moskvi se množe; "neoficijelno" so v Moskvi zastopane skoro vse države. Gospodarsko propadanje Evrope in s tem tudi ostalega sveta sili države, da delujejo za ekonomsko rekonstrukcijo. Pri tem delu pa se ne more izločevati Rusija in Nemčija. Konferenca v Genovi bo samo ekonomskega značaja, radi tega pripovedujejo diplomatje zavezniških držav, da prisostovanje Rusije še ne pomeni priznanje ruske sovjetske vlade. Ampak vendar pomeni priznanje, da je sovjetska vlada edina, ki reprezentira Rusijo, in kdor hoče razpravljati z Rusijo, mora razpravljati s tisto rusko vlado ki je.

Za spremembo vsakdanjosti v novicah je dobilo časopisje priliko poročati o smrti papeža Benedikta XV. Kot novica je smrt papeža še vedno velika reč. Toda tistega vpliva, kot nekdanj, nima več. Niti verno katoliško ljudstvo ne vidi v papežu tiste glorioznosti in svetosti, kakor so mu jo pripisovali nekdanj. Benedikt XV. je čutil padanje vpliva katoliške cerkve, pa ga je hotel umetno zabraniti. Prizadeval si je vspostaviti Vatikan v diplomatske zveze z vsemi državami na svetu, katoliškim in nekatoliškimi. Toda papeževi zastopniki pri vladah in na dvorih ne morejo vrniti materi cerkvi stare moči in slave. Kjer obstoje močne klerikalne stranke, tam ima papeževa diplomacija še

nekoliko vpliva na javno življenje. Raditega je reakcionarna Francija obnovila diplomatske zveze z Vatikanom, da ga bo rabila kot orodje pri svoji imperialistični politiki. Vatikan pa upa dobiti od Francije nekaj koncesij, ki pa se mu na "long tun" ne bodo izplačale.

Bili so časi, ko so se države ob smrti vsakega papeža resno zanimale, kdo bo njegov naslednik. Avstrija na primer je imela pravico vložiti veto proti vsakemu papežskemu kandidatu, ako ji ni bil po volji. Te pravice se je zadnjikrat poslužila po smrti Leona XIII. Danes ni stare Avstrije, pa tudi starega papizma ni več.

Pomp, kakršnega so poznali srednjeveški dvori, nekateri še do novejših časov, je v Vatikanu še vedno ohranjen. Katoliška cerkev živi, v kolikor se tiče posvetnih reči, v prošlosti. Misli o tem kar je bilo, za bodočnost v tej solzni dolini, ki je minljiva, ne misli; pripravlja se na večno zveličanje, vse drugo je ničevno — pravi cerkev, zgrajena na Petrovi skali, ki se je v zadnjih stoletjih zelo razmajala.

Kardinali se zbirajo k tajnim konklavam, da si izvolijo novega papeža. Včasih je stala pred papeževim palačo v Rimu množica, broječa do dve sto tisoč ljudi in čakala, da se ji naznani, kdo bo novi papež. Danes je te kurioznosti veliko manj. Ljudstvo je pričelo spoznavati, da ima na tej zemlji tudi druge naloge, ne pa se samo pripravljati za "drugi svet." Medtem, ko se bo v zaprtih sobanah Vatikana intrigiralo, kdo bo novi poglavar rimske cerkve, bo ljudstvo, vsaj tisti del, ki zna misliti, pazil na potek svetovnih dogodkov, boril se bo za svoje pravice, kakor da ni nobenkoli umrl noben papež. In čez par tednov bomo lahko čitali v časopisju vest, da je izvoljen za papeža kardinal De Lai, ali Gasparri, morda Merry Del Val, mogoče tudi Maffi. Ti so glavni kandidati za tiaro svetega Petra. Nas bo seveda bolj zanimal progres v Rusiji iz starega v novi sistem. In kar je za človeštvo važno, je to, kdaj bo znalo mednarodno delavstvo združiti svoje sile in postati dovolj močno, da ustvari družbi sistem, ki bo pravičen za vse, ki bo uveljavil vse človekoljubne točke, ki jih je nekoč učila tudi cerkev, toda nikdar izvajala.

Irci imajo svojo vlado in s tem so po mnenju nekaterih postali "svobodni." Ljudje, ki so od te svobode pričakovali takoj nekak raj, so razočarani; med temi je v prvi vrsti zapopadena prosta masa, ki pričakuje čudežev, zato tudi nič ne misli. Drugi vodijo naprej boj za irsko republiko. Tretji, ki vedo, da pod današnjim sistemom ne more biti prave svobode in blagostanja, pa nadaljujejo z bojem za socializem. Avtonomija Irske je le en korak naprej, ki porodi druge korake na poti v socializem.

Anarhistinja Emma Goldman, ki je bila deportirana iz Zedinjenih držav v Rusijo, ni bila zadovoljna s svojo novo domovino in želi nazaj v Zedinjene države. Kapitalistično časopisje in tudi kak Zakrajšek izvajajo, kako celo lastni pristaši boljševikov niso zadovoljni s sovjetskim režimom. Pa so v zmoti, kar najbrž vedo. Anarhisti so ravno tako nasprotni ruski komunistični stranki, kakor so nasprotni kapitalističnemu sistemu samemu. Z anarhisti je imela sovjetska vlada tekom zadnjih par let precej sitnosti in razumljivo je, da jih ne podpira. Toda Emma je imela v

Rusiji svobodo gibanja in tudi službo so ji dali, kakor je bilo poročano, ki pa se Emmi ni dopadla. Kar ona hoče, je propagirati anarhizem. V Rusiji pa to danes ni lahko; celo težje je, kakor za časa carizma. Pred par meseci je prišla iz Rusije v baltiške države, in ker ji nobena ne da stalnega bivališča, je šla na Švedsko, od kjer jo hočejo deportirati nazaj v Rusijo. Toda Rusija ji baje ne dovoli več povratka. Če so poročila resnična, je Emma sedaj res brez "domovine."

Vprašanje valute beli glave mednarodnim finančnikom in ekonomom. Na dan prihajajo z različnimi načrti. Izmed teh eden je, naj bi se ustanovila mednarodna banka z mednarodnim kapitalom, ki bi izdajala bankovce za cirkulacijo v splošnem prometu. Drug načrt je, naj bi se vodila mednarodna trgovina na podlagi kreditov, ki bi sloneli na vrednosti blaga, ki ga imajo razne dežele. Ta vrednost bi imela izmenjivalen značaj. Toliko in toliko blaga te in te vrste v Jugoslaviji ima to in to vrednost. To blago vzame Amerika, ki v zameno pošlje za enako vrednost svojega blaga v izmenjavo. Do reform v mednarodnem finančnem poslovanju bo gotovo prišlo. Ampak vzroki za ekonomski kaos so drugje, ne pa v denarju kot takem. Angleži, katerim pomagajo ameriški finančniki, vedo to, pa sklicujejo ekonoško konferenco, ki naj bi odpravila nekaj teh vzrokov. Če bi hotela odpraviti vse, bi morala odpraviti kapitalistični sistem, kar pa ne misli. Ta naloga je dana delavstvu, ki jo bo izvršilo, kadar bo zanj sposobno.

Prihodnja konvencija socialistične stranke se bo vršila proti koncu meseca aprila to leto v Pittsburghu ali Philadelphiji. Definitiven kraj bo določen v kratkem. Udeležiti se je tudi Debs. Ta konvencija bo ena najvažnejših v strankini zgodovini, ker bo morala zasnovati nove pravce, po katerih bo stranka korakala v bodoče za organiziranje močne, revolucionarne stranke v tej deželi. Ako se načrti posrečijo, bomo v doglednem času imeli v Ameriki mogočno stranko na strogo socialističnem programu, kateri bodo direktno pripadale tudi razne radikalne unije in avtonomne delavske skupine. Potrebno je, da se strnijo vse sile ameriškega razredno zavednega proletarijata v eno celoto, ki bo sposobna izvršiti nalogo, ki ji je odrejena od zakonov evolucije.

Na vsakih 14 dni obljubuje en ali drugi uradnik čikaške mestne občine, da bo iztrebil zločine. Pred tremi tedni je prišel s tako izjavo policijski načelnik. Pred njim je dal enako obljubo okrajni državni pravdnik; in pred tem so polagali take obljube enako svečano drugi višji uradniki. Sedaj se je oglasil župan sam, ki je obljubil, da bo imenoval posebnega komisarja, ki bo imel nalogo paziti, da se zakoni izvajajo. Ljudje so menda zadovoljni s takimi obljubami, kljub temu, da se zločinstva množe. Kadar bodo razumeli, da je treba odpraviti vzroke, ki povzročajo zločinstva, ne bodo nasedali na take obljube.

Karl in Zita še nista pozabila na ogrski prestol in se ne zadovoljujeta s prebivališčem na otoku Madeira. Karl se menda še ne briga toliko, ampak Zita, ki bi lahko svoje energije porabila za kak koristnejši namen, še vedno spletkari po Evropi. Če bi razumela duh časa, bi se ne udajala iluzijam. Slava Habsburžanov je zatemnela. Nov čas, nove potrebe. Zita ne živi v novem času, kakor ne kardinali, ki se v zaprtih soba-

nah prepirajo, kdo naj bo prihodnji božji namestnik na zemlji. Svet pa gre naprej in meče raz poti ovire, ki predstavljajo spomine preteklosti.

DAVKI, KI SO ODPADLI S PRIČETKOM TEGA LETA.

(Jugoslovanski Oddelek F. L. I. S.)

Z novim letom je stopil v veljavo novi davčni zakon (Revenue Act) od l. 1921, s katerim je deloma spremenjen prejšnji davčni zakon od l. 1918.

Z novim zakonom odpadejo razne pristojbine, ki so bile precej nadležne in proti katerim se je širše občinstvo morda še največ pritoževalo.

Odpadle so najprej pristojbine za sodavodno in sladkoled. Ljudem, ki zahajajo v "soda fountains" in "ice-cream parlors" ni treba več plačevati pristojbine od enega centa za vsakih 10 centov, potrošenih za sodavodno, sladkoled ali enake predmete. To pomenja, da stane "ice-cream" cent manj — v veliko veselje malih in velikih otrok.

Velike važnosti je odprava pristojbine na prevoznine za blago in za ljudi; takse na železniške listke torej ni več.

Taksa za nakup oblačil za ženske in moške čez določeno ceno je tudi odpravljena. Ni treba torej plačati več nikake takse, ko človek kupuje čevlje, klobuke, srajce, nogavice, kravate itd. Pristojbina 5 od sto je ostala le za sledeče predmete: preproge na kupnino čez \$4,50 za kvadratno yardo; za široke preproge (čilime), na kupnino čez \$6, za kv. yardo; za velike kovčege, na kupnino čez \$36; za ročne kovčege in prtljage in razne potovalne zaboje, na kupnino čez \$25; za majhne, denarnice in ročne torbice, na kupnino čez \$10; za pahljače, na kupnino čez \$1. Te takse mora plačati naravnost izdelovalec ali uvoznik, ne pa kupovalec, kakor je to bilo poprej. Izdelovalec more naprtiti t. davek na kupovalca, pri čemur naj naznanj, kolika je prvotna cena dotičnega predmeta in koliko je davka nanj.

Odpravljena je tudi taksa na sportne predmete, kakor tudi taksa na "chewing gum," premakljive električne pahljače, kožuhovine, toaletne predmete in godbene instrumente.

Pristojbina na dragulje, bodisi pristne ali imitacije, znaša 5 od sto, in jo mora prodajalec sam plačati. Taksa na prodajo umetnin (slik, kipov, itd.) se je znižala od 10 na 5 od sto. Ne plačuje pa takse umetnik, ki prodaja svoj lastni izdelek.

DOHODNINSKI DAVEK.

Zakon določa, da treba v dobi od 1. januarja do 15. marca prijaviti svoje dohodke tekom l. 1921 in plačati dohodninski davek, ki odpada na te dohodke. Vložitev te prijave po izpolnitvi posebnega formularja se imenuje "filing an income tax return." Davčni oblasť priporoča davkoplačevalcem, naj ne čakajo do zadnjega dne.

Prijavitelj mora svoje dohodke vsak samec, katerega čisti dohodek (net income) za l. 1921 je znašal \$1000 ali več, in oženjenec, če živi skupaj z ženo, ako je njegov čisti dohodek znašal \$2000 ali več.

Čisti dohodek pomenja: sirovi dohodek (gross income) manj nekaterih odbitkov za poslovne stroške, izgube, takse, itd. Sirovi dohodek vključuje ves zaslužek tekom leta; torej plače ali mezdo, bonus, nagrado — glede delavca ali uradnika; oziroma ves zaslužek iz prodaje izdelkov, iz prodaje ali najemnine zemljišča itd. — glede farmerja.

Ljudje, ki so oženjeni, bodo letos plačali manj davka. Novi zakon določa, da je oženjeni davkoplačevalci oproščeni do \$2500 (mesto prejšnjih \$2000) le za nadaljnjih \$400 (mesto prejšnjih 200) za vsakega otroka ali odvisno osebo. Samec je — kakor poprej — oproščeni do \$1000 svojega čistega dohodka. Te oprostitve veljajo za vse v Združenih državah stalno nastanjene osebe, bodisi državljane ali inozemce. Takozvani nenastanjeni inozemci (non-resident aliens) namreč oni, ki se nahajajo le začasno v Združenih državah, so oproščeni do \$1000, nimajo pa pravice do oprostitve glede otrok ali odvisnih oseb.

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Dobro, pojdi . . .

Namenil se je veličastno se zibaje proti limonadni lopi, kjer je za mizo sedela stara prsata judinja, ki se je izdajala za Gruzinko, in ji dejal tako glasno, kakor da komandira polk:

— Bodite tako prijazni, dajte mi sodavode!

II.

Ohlajanje ljubezni Lajevskega napram Nadeždi Fjodorovni se je predvsem izražalo v tem, da se mu je zdelo vse, kar je govorila in delala, laž ali laži podobno, in v tem, da se mu je zdelo, da se lahko vse, kar je kdaj bral proti ženskam in proti ljubezni, imenitno nanese nanj, na Nadeždo Fjodorovno in njenega moža. Ko se je vrnil domov, je sedela že oblečena in počesana pri oknu in je s skrbnim izrazomčila kavo in prelistavala zvezek velike revije; pomislil je, da pitje kave ni ravno tak nenavaden dogodek, da bi bilo zaradi tega vredno delati skrben obraz, in da je po neumnem porabila toliko časa za modno frizuro, ker tukaj itak nima komu ugajati in tudi ne za kaj. Tudi v zvezku revije je videl laž. Pomislil je, da se oblači in češe, da bi izgledala lepa, bere pa za to, da bi se zdelala pametna.

— Nič hudega, če se grem danes kopati? — je vprašala.

— Kaj če biti hudega? Če greš, zaradi tega ne bo potresa, mislim . . .

— Ne, jaz vprašam zato, ker se bojim, če se nebi doktor jezil.

— Potem pa doktorja vprašaj. Jaz nisem doktor.

To pot je bil Lajevskemu pri Nadeždi Fjodorovni najbolj zopern njen beli, razgaljeni vrat in zavojnice las nad tilnikom, in spomnil se je, da so bila Ani Karenini, ko je jenjala ljubiti moža, najbolj zoperna njegova ušesa, in je pomislil: "kako je to resnično! kako je to resnično!" S čustvom slabosti in praznosti v glavi, je šel v svoj kabinet, legel na divan in si pokrtil z robcem obraz, da bi ga ne nadlegovale muhe. Vele, zategnjene, večno ene in iste misli so se pričele vleči po njegovih možganih kakor dolga vrsta voz v jesenski deževni večer, in pogreznil se je v zaspano ugnetenost stanje. Zdelo se mu je, da je kriv pred Nadeždo Fjodorovno in pred njenim možem in da je mož umrl po njegovi krivdi. Zdelo se mu je, da je kriv pred svojim življenjem, ki je je pokvaril, pred svetom visokih idej, znanja in dela, in ta čudežni svet se mu je dozdeval mogoč in biten ne tukaj na bregu, kjer blodijo lačni Turki in leni Abhazci, temveč tam na severu, kjer je opera, kjer so gledališča, časopisi in vse oblike umstvenega dela. Pošten, pameten, vzvišen in čist je mogoče biti samo tam, ne pa tukaj. Dolžil se je, da nima ne idealov, ne vodilne ideje v življenju, dasi je sedaj nejasno razumel, kaj to pomeni. Pred dvema leti, ko se je zaljubil v Nadeždo Fjodorovno, se mu je zdelo, da se mu je treba samo združiti z Nadeždo Fjodorovno in se odpeljati z njo na Kavkaz, pa bo rešen preštastva in praznosti življenja; tako je bil tudi sedaj prepričan, da mu je treba samo pustiti Na-

deždo Fjodorovno in se odpeljati v Peterburg, pa bo dosegel vse, kar mu je treba.

— Bežati! — je zamrmral grizeč si nohte in sedel. — Bežati!

Njegova domišljija mu je slikala, kako seda na parnik in potem zajtrkuje, pije hladno pivo, se pogovarja na krovu z damami, potem seda v Sebastopolu na vlak in se pelje. Pozdravljena svoboda! Postaje migotajo druga za drugo, zrak postaja vedno bolj hladen in oster; evo breze in jelke, evo Kursk, Moskva . . . V bufetih se dobi zeljnata juha, bravina s kašo, jesetra, pivo, z eno besedo, ne azijatstvo, temveč Rusija, prava Rusija! Potniki v vlaku govorijo o trgovini, o novih cenah, o francosko-ruskim simpatijah, povsod je čutiti živo, kulturno, inteligentno, bodro življenje . . . Hitro, hitro! No, vendar, Njevski, Velika Morska, na — in Kovenska ulica, kjer je nekoč živel kot študent, in milo, sivo nebo, pršeči dežek, mokri izvoščiki . . .

— Ivaň Andrejič! — ga je poklical nekdo iz sosednje sobe. — Ali ste doma?

— Tukaj sem! — se je oglasil Lajevski. — Kaj bi radi?

— Akti!

Lajevski se je leno dvignil in stopil z omoteno glavo zevaje in drsaje s copatami v sosedno sobo. Tam je stal pri odprtem oknu na ulici eden izmed njegovih mladih sosluzivcev in razkladal po oknu službene papirje.

— Takoj, dragi, — je mehko dejal Lajevski in stopil poiskat tintnik; ko se je vrnil k oknu, je podpisal akte, ne da bi jih prebral in rekel: — Vroč!

— Da. Pridete danes?

— Komaj . . . Bolan sem nekam. Povejte, dragi, Šeškovskemu, da pridem po kosilu k njemu.

Uradnik je odšel. Lajevski je zopet legel v svoji sobi na divan in pričel misliti:

"Treba je torej pretehtati vse okolščine in premisliti. Predno se odpeljem od tukaj, moram poplačati dolgove. Dolžan sem okrog dvatisoč rubljev. Denarja nimam . . . To seveda ni važno; en del plačam na kak način sedaj, drugo pošljem potem iz Peterburga. Glavna stvar je Nadežda Fjodorovna . . . Predvsem je treba razjasniti najine odnose . . . Da."

Nekoliko pozneje je premišljeval: ali bi ne bilo bolje iti k Samoilenku na posvet?

"Grem že lahko, — je mislil: — toda kaj pa imam od tega? Spet mu bom brez potrebe govoril o buduarjih, o ženskah, o tem, kaj je pošteno, kaj nepošteno. Kaj, hudiča, me more tu brigati kaj je pošteno in kaj ni, če je treba hitro reševati moje življenje, če se dušim v tej prokleti sužnjosti in se ubijam? . . . Končno je treba že vendar enkrat razumeti, da bi bilo nadaljevati tako življenje kot je moje — da bi bilo to podlost in krutost, pred katero je vse drugo malenkostno in brezpomembno. Bežati! — je mrmral in se vse del. — Bežati!"

Pusti morski breg, neznosna vročina in monotono dimastih, vijoličastih gor, večno enakih in molčočih, večno samotnih, vse to je vzbujalo v njem žalost, in ga, kot se mu je zdelo, zazibavalo v spanje in mu kradlo življenje. Mogoče da je zelo pameten, talentiran, izredno pošten človek; mogoče bi postal iz njega imeniten podeželni delavec, državnik, govornik, publicist, junak, če ga ne bi od vseh strani uklepale gore in morje. Kdo ve! Če je stvar taka, ali ni tedaj nespametno povdarjati ali je pošteno ali nepošteno, da nadarjen in koristen človek, naprimer mužik ali umetnik, ki hoče bežati iz ujetništva, prebije steno in

prevara svoje ječarje? V položaju takega človeka je vse pošteno.

Ob dveh sta sedla Lajeovski in Nadežda Fjodorovna h kosilu. Ko je prinesla kuharica rižovo juho s paradižniki na mizo, je Lajeovski rekel:

— Dan na dan eno in isto. Zakaj ne bi skuhali zeljnate juhe?

— Ni zelja.

— Čudno. I pri Samojlenku kuhajo juho z zeljem i pri Marji Konstantinovi, samo jaz moram jesti to sladko godljo. Tako vendar ne gre, golobica.

Kakor se navadno godi pri ogromni večini zakoncev, ni minilo prej pri Lajevskem in Nadeždi Fjodorovni niti eno kosilo brez kapric in scen, odkar pa je Lajeovski dognal, da jo ne ljubi več, si je prizadeval v vseh stvareh popuščati Nadeždi Fjodorovni, govoril je ž njo mehko in uljudno, se smehljaj in jo nazival golobica.

— Ta juha ima podoben okus, kakor sok sladkih koreninic, — je rekel s smehljajem; silil se je, da bi bil uljuden, pa se ni zdržal in je rekel: — Nihče se pri nas ne briga za gospodinjstvo . . . Če si res tako bolna in zaposlena s čitanjem, tak izvoli, se bom začel jaz brigati za našo kuhinjo.

Prej bi mu odgovorila: "pa se daj," ali pa "vidim, da bi rad naredil kuharico iz mene," sedaj pa ga je plašno pogledala in zardela.

— No, kako se počutiš danes? — je vprašal la-skavo.

— Danes čisto dobro. Samo majhno slabost čutim.

— Se moraš paziti, golobica. Grozno se bojim zate. Nadežda Fjodorovna je bila nekaj bolna. Samojlenko je trdil, da ima prenehovavno mrzlico in jo je zdravil s kininom; drugi doktor, Ustimovič, visok, suh, od-ljuden človek, ki je podnevi sedel doma, zvečer pa se molče sprehajal z zadaj prekrizanimi rokami in s palico na hrbtu po obrežju in kašljaj, je bil mnenja, da ima žensko bolezen in ji je predpisal tople obkladke. Prej, ko je Lajeovski ljubil, je vzbujala bolezen Nadežde Fjodorovne v njem usmiljenje in strah, sedaj pa je tudi v boleznih videl laž. Žolt, zaspani obraz, veli pogled in zdehanje, ki je sledilo pri Nadeždi Fjodorovni po mrzličnih napadih, in to, da je pred napadom ležala pod plemom in bila bolj podobna fantku kakor pa ženski, in to, da je bilo v njeni sobi dušno in da je bil slab duh v nji — vse to je po njegovem mnenju uničevalo iluzijo in je bilo protest proti ljubezni in proti zakonu.

Kot prikuho so mu dali špinačo s trdo kuhanimi jajci, Nadeždi Fjodorovni, kot bolnici, pa močnato kašo z mlekom. Ko je s skrbnim obrazom najprej potipala z žlico svojo kašo in je potem leno počela jesti in pripivati mleko, da je slišal njene požirke, ga je obvladalo tako težko sovraštvo, da ga je celo glava zrasbela. Zavedal se je, da bi bilo tako čustvo tudi v razmerju napram psu žaljivo, vendar pa ni bil nejevoljen nase, temveč na Nadeždo Fjodorovno, ker je ona vzbujala v njem to čustvo, in je razumel, zakaj včasih ljubimci ubijajo svoje ljubovnice. Sam bi seveda ne ubil, če bi bil pa slučajno sedaj porotnik, bi oprostil morilca.

— Merci, golobica, — je dejal po kosilu in poljubil Nadeždo Fjodorovno na čelo.

Ko je prišel v svoj kabinet, je kakih pet minut hodil iz kota v kot, pogledoval postrani na škornje, sedel potem na divan in zamrmral:

— Bežati, bežati! Razjasniti odnošaje in bežati!

Legel je na divan in se spet domislil, da je mogoče mož Nadežde Fjodorovne umrl po njegovi krivdi.

— Obsojati človeka zaradi tega, ker se je zaljubil ali ker je nehaj ljubiti, je nespametno, — se je pričeval leže in vzdigoval noge, da bi si obul škornje. — Ljubezen in sovraštvo nista v naši oblasti. Kar pa se tiče moža, sem sicer mogoče posredno eden izmed vzrokov njegove smrti, vendar pa, ali je mogoče to moj greh, da sem se zaljubil v njegovo ženo in ženo — vame.

Nato je vstal, poiskal svojo furažko, se odpravil k svojemu sosluzilcu Šeskovskemu, pri katerem so se vsak dan shajali uradniki pri vintu in hladnem pivu.

"S svojo neodločnostjo spominjam na Hamleta, — je mislil Lajeovski med potjo. — Kako verno je opazil Shakespeare. Ah kako verno!"

III.

Ker ni bilo v mestu nobenega hotela, in torej novodošleci in samci niso imeli kje jesti, je prirejal doktor Samojlenko pri sebi doma iz usmiljenja in zaradi tega, da bi mu ne bilo dolgočasno, nekaj podobnega kakor table d'hôte. V opisovanem času sta pri njem jedla samo dva: mlad zoolog von-Koren, ki se je na leto pripeljal k Črnemu morju proučevati embriologijo meduz in dijakon Pobjedov, ki je nedavno končal seminarij in ki je bil naznačen v mesto, da je nadomestoval v službi starega dijakona, ki se je odpeljal zdraviti. Plačevala sta za obed in za kosilo vsak po dvanajst rubljev in Samojlenko je zahteval od njih častno besedo, da bosta prihajala h kosilu točno ob dveh.

Prvi je navadno prišel von-Koren. Molče je sedel v sprejemnico, vzel z mize album in pričel pozorno pregledovati potemnele fotografije nekakih neznanih moških v širokih hlačah in dam v krinolinah in v pečah; Samojlenko je le malokoga poznal po imenu, o tistih pa, ki jih je pozabil, je dejal vzdihuje: "Prekrasen človek, človek velikega razuma!" Ko je končal album, je vzel von-Koren s police pištolo, zamižal z levim očesom in dolgo meril v portret Voroncova, ali pa se je postavil pred zrcalo in je ogledoval svoj temnopoltni obraz, veliko čelo in črne, zamorsko kodraste lase, in svojo motno volneno srajco z velikimi cvetlicami, ki je bila podobna perzijski preprogi, in široki usnjeni pas mesto telovnika. Poglobljanje v samega sebe mu je dajalo najbrž še več užitka kot ogledovanje fotografij, ali pištolo v dragi opravi. Zadovoljen je bil s svojim obrazom, z lepo podstriženo bradico, i s širokimi plečami, ki so mu bile očitno dokaz njegovega zdravja in krepke rasti. Zadovoljen je bil tudi s svojo gizdavo obleko, od kravate, ki je pristojala barvi srajce, pa do rumenih čevljev.

Med tem časom, ko je on ogledoval album in stal pred zrcalom, je begal Samojlenko brez suknje in telovnika z golimi prsi, razburjen in s potom zalit po kuhinji in veži okrog miz, pripravljaj solato, ali kako omako ali meso, kumare in česen za hladno juho, in pri tem jezno bulil na pomagajočega mu slugo in zamahoval nanj sedaj z nožem, sedaj z žlico.

— Daj sem kis! — je ukazoval. — To vendar ni kis, temveč provansalsko olje! — je kričal in tepljal z nogami. — Kam vendar greš, govedo.

— Po olje, ekscelenca, — je govoril postrašeni sluga s počenim tenorjem.

— Hitro! V omari je! Pa Darji reci naj da v steklo s kumarami še janeža! Janeža! Pokrij smetano, zijalo, če ne, pridejo muhe do nje!

(Nadaljevanje na 18. strani.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

POGLED V PRETEKLO LETO.

EAST MOLINE, ILL. — Leto 1921 je šlo v zaton in zavedno delavstvo se ga bo spominjalo kot leta razbijanja delavskih organizacij in rušilca solidarnosti. Ameriško delavstvo pa se ga bo spominjalo tudi kot leta, ki je pričelo odpirati oči strokovno organiziranemu delavstvu, da se je treba organizirati tudi politično in poseči v neizprosni boj na političnem in industrialnem polju, ako hočemo napredovati in ob enem obvarovati vsaj pridobitve zadnjega desetletja.

Zmirom pogosteje se čita v glasilih delavskih unij, da bo treba delavstvu samostojno poseči v politični boj in v ta namen mu je treba politične organizacije. Ne vedo pa, kam bi se obrnili. Demokratična kot republikanska stranka sta tudi to pot obrnila delavstvu hrbet in se ne menita zanj drugače kakor ob volitvah. Delavstvo se bo moralo tega enkrat naveličati, pa tudi Gompers in drugi starokopitni unijski voditelji bodo morali prenehati hoditi moledovat na konvencije republikanske in demokratske stranke. Precej delavstva je že izpregledalo, toda ne še dovolj, da bi moglo v bližnji bodočnosti pomesti z obema starima strankama. Na drugi strani pa se udeležuje volitev zopet toliko delavskih strank, da delavstvo koncem konca ne ve, kam bi se obrnilo posebno še danes, ko je toliko stranic, ki oznanjajo prevrat kar čez noč. Kar v rokav posežejo, pa izvlečejo revolucijo, posežejo v drugega, pa imajo "dictatorship of proletariat". Večina ameriškega delavstva pa po starem običaju gre vedno tja, kjer je mnogo kričanja pa nič dela. To je tudi vzrok, da je bila zadnjih par let doba razdvajanja namesto doba združevanja delavstva.

Podobne razmere opazimo tudi v slovenskih naselbinah. Tam, kjer smo imeli pred par leti močne, aktivne klube, vlada danes mrtvilo; ostalo je le še par eksocialistov, izmed katerih so eni vsaj navdušeni komunisti "behind the bar", kjer se toči "moonshine" rakija. Mislim, da je tudi uredništvu Proletarca situacija po večini naselbinah dobro znana.

Dolžnost zavednih delavcev po naših naselbinah bi bila, da organizirajo umrle klube, da vrnejo našim kolonijam staro, aktivno življenje na polju dela za socializem in pravo kulturo. Po mojem mnenju to ni tako težka stvar. Ako more naša naselbina obdržati klub (ki je tudi precej aktiven), dasiravno šteje naselbina samo dvanajst moških slovenskih stanovnikov, bi imele aktivne klube še veliko lažje naselbine, kakor je na primer La Salle, in druge naselbine, ki štejejo po PAR TISOČ Slovencev.

Naprednost med našim narodom je nekako zaspala. V mnogih naselbinah živi samo še ime "naprednost"; to besedo ponavljajo kakor naučeni papagaji, neda bi vedeli, kaj prav zaprav pomeni. Naselbine, ki kriče in se prikazujejo v javnosti kako so napredne, pa nimajo niti enega zastopnika za razširjevanje Proletarca, ki je edini slovenski socialistični list, niso napredne. Zaman sem iskal imen zastopnikov v seznamu Proletarčevih zastopnikov, priobčenim dne 12. januarja, po raznih znanih naselbinah, ki se prikazujejo v javnosti za napredne.

Naš klub je sedaj bolj majhen, kajti večina sodrugov je odšla za delom v druge kraje; drugi so brez dela nekateri že nad leto dni. Delajo samo štirje naši sodrugi, drugi so brez službe, toda sej se udeležujejo in so pripravljani storiti vse, da obdrže klub skozi to brezposelnost pri življenju. Lahko bi rekeli, da je to najmanjša slovenska naselbina, v kateri eksistira socialistični klub. V obstoječih razmerah ne moremo biti posebno aktivni, vendar pa bomo s požrtvovalnostjo premagali vse ovire in pri tem delali na polju socialistične propagande čim največ mogoče. Je tako naprej, sodrugi! Pokažimo drugim, mnogo večjim naselbinam, ki se bahajo z naprednostjo v javnosti, da akoravno smo majhni po številu, znamo biti veliki

pri delu za boljšo bodočnost proletarijata. Pokažimo, da znamo ceniti vrednost organizacije in jo bomo raditega obdržali kljub težkim, utrudljivim naporom.

Rad bi podal poročilo o delovanju kluba v preteklem letu, pa nimam natančnih podatkov, ker sem bil tudi sam odsoten iz naselbine, iz istih vzrokov, kakor večina proletarcev, ki mora ubirati pot za kruhom, kjerkoli ga že najde. Upam, da mi bo mogoče dati natančnejšo sliko v prihodnjem dopisu. Ako nismo delovali v vseh ozirih kot bi bilo pričakovati, je vzrok v tem, kakor sem ga že omenil prej: brezposelnost in zopet brezposelnost. Kadar delavec nima stalnosti, kadar mora misliti, kam da se odpelje za delom, kadar mora iti iz kraja v kraj in je povsod razočaran, tedaj ne more nuditi delu za našo stvar tiste energije, ki bi jo, ako je vposljen, to je, da ima vsaj za nedogleden čas stalen zaslužek. Upam, da nam bo tudi upravnik Proletarca prizanesel, ker se ne moremo odzvati s številom novih naročnikov ali z večjo svoto listu v podporo. Kadar se razmere v naselbini obrnejo na bolje, se bomo gotovo bolje odzvali.

Vzrok, da se naše podporno društvo ni odzvalo pomožni izobraževalni akciji JSZ, je v tem, ker pri društvu večina še ni naša. Ako se akciji ni pridružil sedaj, se ji bo katerikoli čez leto, kadar bo pač večina članstva izpregledala, da je taka akcija potrebna.

H koncu bi še apeliral na sodruge in somišljenike, naj se večkrat oglasijo z dopisi iz naselbin v Proletarcu. Proletarec je sedaj zopet odprt dopisnikom. In dopisniki lahko mnogo store, da se spoznamo drug z drugim, kajti dopisi v Proletarcu so ogledalo, v katerem se vidi, koliko je v kaki naselbini resničnega napredka in koliko laži-napredka. V vsaki naselbini se kaj dogaja, kar bi zanimalo čitatelje. V vsaki naselbini je kaj gnilega, kar je treba kritizirati. Zato pa vzemite včasih v roke pero in poročajte v Proletarca o dobri in slabi strani naselbine.

JUSTI SAITZ.

NIČ DATI — VELIKO ZAHTEVATI.

ONNALINDA, PA. — Po naselbinah se pogosto naleti na ljudi, ki niso pripravljene žrtvovati niti centa v korist delavskemu gibanju, toda kadar prično kritizirati, tedaj bodo ravno oni najglasnejši. Zahtevajo vse mogoče in nemogoče, zatrjujejo, da bi se lahko to in to zgodilo, ako bi imeli take in take ljudi, ker pa ni nihče prida, pa je vse narobe po svetu. Skušajte take zmešanec pridobiti, naj se naroče na socialistični list. Bognedaj! Če bi se ga dobilo za 1 cent naročnine in se ga zapisalo za dosmrtnega naročnika, pa bi se še branil: "Je predrag." Pratiko v roke takim ljudem, pa knjigo o življenju svetnikov, in jih potem vprašati za denar; na to bi se naročili. Sicer pa, socialistični list je vendar prepovedan! Gospodje dušni pastirji pravijo, da se socialističnih listov ne sme čitati in verjame jim celo mnogo "naprednih" rojakov. Gospodje, ti bodo rešili svet! Oni vedo, katero berivo je dobro in katero ni; in če Proletarec ni dober, kako morete pričakovati, da bi se nanj naročali? Kdo pa bo riskiral nebesa s peklom? Če ima človek priliko, da se pred smrtjo lepo spokori, je že še. Potem se nekaj stoletij žge v vicah, nato pa poleti v nebesa v večno veselje. Kaj pa, če ne dobiš priložnosti, da se spokoriš? Potem pa večno "šafljanje" v peklu. Naši ljudje pa morajo že v tej solzni dolini preveč rabiti lopato. Zato, vidite, nima Proletarec več naročnikov. Ker pa so ljudje lakomni, in lakomnost premoti tudi dobre katolike, bi morali dati vsakemu novemu naročniku kak dvajsetak na mesec, če bi hotel sprejemati list, katerega bi mu morali pošiljati brezplačno. Če bi bil "evanegar" na mesec premalo, bi mu dali lahko povrh še avtomobil ali kaj takega. To bi vleklo! Čitati — poleg tega pa še plačati list — nak, to da preveč truda, pa stroški so zraven.

Saló na stran. Različne misli rojijo človeku po glavi, ko premišljuje brezbriznost med ljudmi. Kako drugače bi bilo, če bi se delavstvo bolj brigalo za svoj

tisk. Veliko se ima delavstvo še učiti, predno bo znalo ločiti dober list od slabega; predno bo razumelo, kateri listi ga res vodijo v boljšo bodočnost in mu kažejo pot do nje; mnogo truda bo še treba, predno bo v stanu razumeti, da je vse polno listov, ki se delavstvu le hlinijo, toda ga v resnici zavajajo in ga delajo otopelega za zdravo mišljenje. Cerkev, demagogija, mržna proti novotarijam, vse to so ovire razširjevanju delavskega tiska. Zato moramo delati neumorno naprej, da bo delavstvo čitalo več in več socialističnega beriva in s tem postajalo zavedno, da ga ne bo treba vedno dregati za vsako najmanjšo stvar, na ga je še težko predramiti za kako akcijo. "Proletarca" je treba med naše ljudi. Vsak delavec bi ga moral čitati. To bi pomagalo, zato pa deljumo, da bo zahajal ta list v vas k vsakemu slovenskemu delavcu. Tudi k zaspancem, k mlačnežem in k napolpobožnim ljudem bi moral zahajati. Kadar list temeljito razširimo, bodo dopisniki lahko poročali bolj vesele stvari z agitatoričnega polja kakor jih sedaj.

JOE MANDL.

KLERIKALNO BEVSKANJE.

RACINE, WIS. — V dolžnost si štejem, da se enkrat oglasim v našem delavskem listu in boritelju za našo sveto stvar — delavske pravice.

Ze štirinajst mesecev je minilo, od kar sem dobil neprostovoljne počitnice, toda danes ni še nobenih izgledov, da se bo v kratkem obrnilo na bolje. To je kriza, ki jo razumejo tisti, ki so že mesece in mesece brez dela, sredstev pa ni nikjer. No, recimo da so, ampak ne v posesti delavstva.

Pri Slovencih je navada, da kadar se slabo dela, se prično pripraviti v časopisu in drug drugemu očitajo slabe lastnosti. To zbadanje v prepirljivih dopisih, ki posebno bujno cveto v katoliških listih, ne prinaša nikakršne koristi za splošnost.

Ker imamo časa več ko dovolj, čitamo vse, kar nam pride pod roko. To ni slabo, toda človek mora znati čitati in presojati.

Stališče, ki ga zavzema Proletarec, je pravo, ker noče polemizirati s črnuharji in nazadnjaki. Da jih sem te tja malo okreca, je pa tudi dobro, kajti to je edino, kar zaslužijo. Po godu pa mi ni to, da jim daje prelepa imena; n. pr. "oče" Skazimir. Ta naziv mu po mojem mnenju ne pristoja, kajti on vendar ni oženjen in kot tak ne zasluži očetovskega naziva. Imena "oče" ali "mati" so deležni le stariši, ki se trudijo in skrbje za svoje otroke. Menihi pa trdijo, da nimajo otrok, četudi se jim včasih očita, da v tem oziru niso popolnoma nedolžni. Zanje bi bila primerna imena, kot le-nuhi, črnuhi, zavajalci, zagovorniki teme itd.

Pater, ki je med naprednim ljudstvom poznan kot človek zelo ubog na duhu, je izdal za to leto že pred enim letom koledar pod imenom "Ave Marija". V njem ima tudi par karikatur proti našemu gibanju, ki jih je preje v svojih listih že dve leti priobčeval, sedaj pa jih je utaknil še v koledar. Istotako ima v njem "namalano" boljševiško Rusijo, in tudi to karikaturu je že preje obrabil v svojih obskurnih lističih. Ko bi bile karikature vsaj zrisane tako kot se jih mora, bi še bilo, četudi nimajo smisla. Ampak priobčevati poizkuse kakoga človeka, ki komaj zna prijeti svinčnik v roke, le dokazuje revščino, ki zija v Kazimirjevem štabu.

Brumni pater opisuje, kako je Rusija oropala ruske menihe in kako zatira cerkev. Čudno, da se katoliški menih poteguje za "krivoverce"! Sicer ni res, da je sovjetski režim "oropal" pravoslavno cerkev. Cerkve so v Rusiji kakor so bile, toda sovjetska vlada je odvzela nekaterim samostanom le ogromna posestva in jih dala kmetom, katerim spadajo. Tudi je pomagala razkriti nekatere samostane in božja pota, da je ljudstvo spregledalo, kako se ga vara pod krinko vere. Boljševiki so na ruskih božjih potih razkrili stvari, da so se vernikom kar lasje ježili. Spoznali so, kako so jih cerkve stoletja varale z raznimi rekvilijami, ki pa so bile čisto navadne goljufije, ne pa trupla svetnikov in njihove rekvilije. Nekatera trupla svetnikov so bila narejena iz gotove materije, znotraj pa so bila natlačena z žaganjem in podobnim materijalom. Ljudstvo, neumno kakor je, jih je pa molilo in se jim je priporočalo v priprošnja v vseh težavah in nadlogah.

To je torej ta velikanski greh, ki so ga storili boljševiki proti veri. To Skazata jezi, in če bi mogel, bi vtopil vse boljševiške Ruse. Njegovega mnenja je na tisoče ruskih menihov, ki jim je sovjetska vlada z vzgojevanjem ljudstva odvzela zlate studence, ki jim želimo še uspešnejše odkrivanje verskih budalosti in vzgajanje ljudstva. Menihi pa se bodo morali naučiti delati, ali pa vzeti najbolj prostaška dela, če se bodo hoteli preživljati.

V njegovem koledarju sem čital tudi članek, ki skuša omiliti inkvizicijo, s katero je cerkev ugonobila v srednjem veku na tisoče ljudi in jim prizadejala grozne muke. Ta madež je za cerkev tako grd, da ga pisec dotičnega članka niti ne skuša zagovarjati, pač pa le omiliti. Vidi se, kako se je mučil, da bi stvar prikazal v lepi luči. Najbolj se je blamiral proti koncu članka, kjer opisuje, kako je Napoleon I. razganjal menihe in plenil njihovo premoženje, menda na milijone vrednosti. Miljon v denarju je takrat pomenil mnogo več kakor dandanes; le čudno, kje jih je cerkev dobila? Saj so samostani znani po naukih cerkve kot zelo uboge ustanove. Menihi morajo hoditi bosi naokrog, ali če že ne bosi, samo s sandali. Revščina jim je morala gledati iz vseh kotov in žepov. Pa ti pride člankar katoliškega koledarja in pripoveduje, da je bilo samostanov v Spaniji zaplenjenega toliko in toliko milijonov premoženja. Od kje so ga vzeli?

Nič ne škodi, če človek pazno prečita vse, kar mu pride v roke. Glavno je, da pri tem misli.

Zelo priporočljiv je tudi filem, ki kaže ruskega Rasputina, njegovo delovanje in konec moža, ki je igral v enem najtemnejših poglavij nazadnjaške carske Rusije.

Ne spodtikal bi se ob menihe, ako bi sami vedno ne izzivali in se zaletavali v delavske organizacije in delavsko časopisje. Kazimir se v svojem lističu zaletava v vsako stvar ki ni njegova kakor razposajen kužek. In kadar se takle siten kužek zaletava proti tebi in postaja že prenasilen, moreš malo breniti proti njemu.

Prihodnjič bom poročal, kako je Skaza pobegnul iz New Yorka in zakaj in kako je oցiganil svojega P. in tovariša S., da bo ljudstvo vedelo, kako spoštovati svoje duhovne patre.

J. RADELJ.

NAPREDNOST V CVETJU.

GIRARD, O. — Moj usmiljeni delodajalec je bil mnenja, da potrebujem tudi nekoliko počitka. Prišel je k meni in mi dejal: "Janez, odslej boš delal samo polovico časa; in da boš vedel, tudi plačo ti bom nekoliko pristrigel." Čez dva tedna pride plačilni dan; ko prejmem plačo, pogledam, koliko so jo naš gospod pristrigli. Kako se začudim, ko je bila svota polovico manjša, kakor bi morala znašati. Odšel sem domov in oddal zalepko z njeno vsebino materi, ki je ravno tako dva tedna skrbela, da so kosti mojega rojstva ostale v koži. Za tako oskrbo potrebuje človek hrano, zato je romala zalepka od delodajalca skozi moje roke zopet v druge in tako naprej. Eni smo vsaj toliko srečni, da smemo pogledati v zalepke, so pa drugi, ki nimajo niti te pravice. No, kar se tiče drugih potrebščin, upam, da mi jih prinese Miklavž.

Ker popoldne ne delam, imam časa dovolj, pa sem si mislil sam pri sebi, da postanem pisatelj; saj je tudi urednik pri Soc. Zarji, zakaj bi pa jaz ne bil? Mislite, da jaz ne znam zabavljati? You bet, da znam, ampak ne bom, ker bi me morda pozvali še za urednika k Del. Sloveniji. Ta dva lista znata imenitno zabavljati čez člane socialistične stranke in urednika Proletarca. Posebno prvo omenjeni listič se zalevata. Socialiste naziva s socialpatrioti, dasiravno je bila stranka, h kateri pripada urednik "S. Z.", med vojno najbolj lojalna in s tem patriotična. Urednik naj nikar ne očita neznanje drugim, kajti vse, kar napiše, so prepisi iz "Borbe". To je slabo izpričevalo za uredniške sposobnosti.

Najbolj bedasto se mi zdi medsebojno prepiranje listov, ki se prištevajo delavskim. "S. Z." trdi, da je delavski list, svoj mali prostor pa napolni z napadi na drug delavski list. Sektaši hočejo dokazati vsem drugim na svetu, da so na napačni poti, samo oni so na pravi. V svoji dvanajsti številki odgovarja omenjeni list na

poročilo o konvenciji jugoslovanskih eselpistov. Toda kako odgovarja? Z zabavljanjem, z nekako anekdoto, ki jo je prepisal iz "R. B." Uredniku Proletarca očita, da je učenec in da je vse svoje znanje zajel iz vaših knjig. Katerih? In če ga je, čemu potem napadanje? Najprvo učenca izvežbaš, ga vse potrebno naučiš, potem ga pa napadaš. To bi bila logika urednika pri "S. Z." Naročnik Proletarca sem že več let in njegov urednik mi je osebno znan. V koliko je kak urednik sposoben ali nesposoben, se pa vidi v listu. Prečitaj parkrat katerikoli list, dobro preštudiraj gradivo, pa imaš pred seboj sliko urednika, dobrega ali slabega.

Povem še toliko, da kadar se bodo morali listi, kot je S. Z. tako boriti za svoj obstanek kot Proletarec, ne bo o njih kmalo ne duha ne sluha.

Sedaj je tu doba, ki zahteva združenje naših vrst. Organizirajmo se, kajti z zabavljanjem drug na drugega ne bomo utrdili naših vrst. V jeseni bomo imeli kongresne volitve. Tudi razne druge uradnike se bo volilo. Ali je za delavstvo mar vseeno, kdo je sodnik, kdo kongresnik ali senator? Ali se še ne čutijo dovolj biči, ki jih vihte uradniki, izvoljeni na politična mesta z večino delavskih glasov, proti delavstvu?

Proč z zabavljanjem! Napredek delavstva je zapaden v združevanju razredno zavednega proletarijata. Jačajmo socialistično stranko! Z delom za organizacijo večamo našo moč! Z zabavljanjem majamo naše vrste.

JOHN M. RAYER.

"NAPREDNOST" V CVETJU.

WAUKEGAN, ILL. — Iz upravnštva sem prejel poho za nabiranje naročnikov "Proletarcu." Koliko ni je mogoče se trudim, ali brez uspeha. Naši naprednjaki — ali kakor se že imenujejo — pravijo, da so oni bili socialisti že zdavnaj, ko nas še na svetu ni bilo. In zdaj so jim celo boljseviki premalo radikalni!

Desna roka S. N. D. — ki so tudi večinoma "joj-naprednjaki" — je nedolgo tega vprizorila igro, ki se direktno norčuje iz boljsevikov in jih postavlja v slabo luč. Če se ne motim, so to igro izposodili od milwauških "joj-naprednjakov," tistih, saj veste, ki še zmiraj vprizarjajo takšne igre, ki že zdavnaj ne spadajo drugam kakor med staro šaro. K tej igri še toliko opominim, da ni bila vredna, da se je igrala na odru našega Narodnega doma. Diletantje, ki so to spako karakterizirali, so jo napravili, da je bila videti še bolj odurna kakor je v resnici. Režiser pa, ki dovoli kaj takega, pokaže da ni zmožen razsoditi, kaj je za na oder in kaj ni. Father Azbe se pa prav potuhnjeno smeje. Kako pa tudi ne! Če bi jim bil on direktno sugestiral, naj vprizorijo to protiboljševiško igro, pa je ne bi. Zdaj pa lahko tolaži svoje ovce, da bodo spreobrnjeni socialisti kmalu dobri katoliki.

Pred kratkim časom nazaj so milwauški joj-naprednjaki povabili naše "joj," naj pridejo igrati na njihov gledališki oder. Desna roka S. N. D. — kakor se sami imenujejo — se je povabilu odzvala. Pred začetkom koncerta in igre se je nekdo prav toplo zahvalil, ki se vselej zahvali pri taki priložnosti. Hvalil je naše in priporočal svojim, naj posnemajo naše . . . Nekateri so se kar tajali navdušenja, drugih je bilo sram in naši so nekam prevzetno in prezirno gledali na one. Grozeče so pogledavali naši drug drugega češ, glej, da ga ne polomiš! Celih štirinajst dni so se pripravljali, da ga danes ja ne polomijo. Vsak sam zase je bil trdno prepričan, da ga ne bo polomil; ampak za druge je bil ves čas v strahu. Prišlo je — nihče ne ve kako — kakor strela z jasnega neba nepričakovano in še tam, kjer je bilo najmanj pričakovati!

Pri večerji so bili precej dobre volje, posebno pa, ker ga ni nihče naših polomil dozdej in sedaj so bili izven nevarnosti. Pili so vse kar so jim prinesli, jedli pa ravno tako. Z eno besedo, vesela družba . . . Radoveden sem, bodo li oni posnemali naše, kakor jim je priporočal otvoritelj veselice.

Čital sem v Prosveti članek tajnika J. S. Z., ki je bil nedvomno namenjen tajnikom podpornih društev po naselbinah, naj mu sporočijo vzrok, če se društvo ni odzvalo pomožni izobraževalni akciji, zakaj se ni. Ker vem, da se naš tajnik dr. "Sloga" št. 14 ne bo odzval temu klicu, in če se bo, bo dal namenoma napačne informacije, bom jaz povedal resnico, zakaj se je društvo izreklo proti in tajnik J. S. Z. lahko sprejme to kot obvestilo.

Na seji, ki se je vršila prvo nedeljo v decembru 1921, ko je bil ves dnevni red izčrpan, je tajnik pod točko razno — ne pod točko korespondence — raztegnil okrožnico JSZ., rekši: "To je pa nekaj od rdečkarjev! Bo šlo v koš. Kaj čem prebrati?" — "Da, prečitaj," se oglašajo nekateri člani. "No, naj bo, pa bom." Med čitanjem se je posmehal in rezal ironično obraze, dočim so dva ali trije, pijani moonshina, vpili v zadnjih klopeh, da naj preneha čitati. Nekaj jih je prav napeto poslušalo, ravno tisti pa, ki se najbolj ustijo o naprednosti, so kazali najmanj zanimanja. Končno, ko je tajnik prečital, pravi "dacol!" Pet minut po čitanju je bilo vse tiho, kakor da ni žive duše v dvorani. Predsednik gleda člane, kot bi hotel iz njih oči ali obrazov čitati kaj mislijo, člani pa čakajo na predsednika, kdaj bo vprašal, kaj mislijo o prečitani okrožnici. Vendar predsednik vstane, ker se mu je zdelo, da je predolgo vse tiho, pa pravi: "Vse je 'orajt,' ampak jaz mislim, da bo imelo naše društvo dovolj svojih stroškov, ker se moramo pripravljati na prihodnjo konvencijo SNPJ., in pa slabi časi so" i. t. d.

Očividno je hotel predsednik vplivati na člane, da prezrejo prečitano okrožnico JSZ. Neki član je vendar vstal in predlagal da naj se da iz društvene blagajne, oz. se društvo zaveže dati vsaki mesec vsaj en dolar JSZ. v podporo njeni izobraževalni akciji na polju razrednega boja. Dotični predlagatelj, dobro vedoč, da nima vpliva pri članih, je čakal, da bo morda kdo drugi predlagal, a ker je videl, da se nihče ne zmeni, je stavil predlog in s tem je storil le svojo dolžnost. Odgovoril je predsedniku in apeliral je na člane, da ravno zato, ker bo konvencija v naši naselbini, ne smemo prezreti prošnje za malenkostno podporo delavskemu gibanju, ki bije težak boj za nas vse! Dejal je, da so bili delegatje, ki so do sedaj zastopali društva na konvencijah, večinoma socialističnega mišljenja, ker drugače bi ne bila načelna izjava jednote taka kakršna je — napredna! Jednoti, samo kot podporni organizaciji, pač ni treba, da bi se v njenih pravilih bleščala beseda "napredna," "svobodomiselná" itd., če nima višjih ciljev.

Neki član, ki ne ve, kako se izgovori beseda "assessment," je predlagal, da se naj da rajši en dolar v blagajno za bolne društvene člane, ki ne morejo plačati asesmenta. Ta predlog je bil seveda izven dnevnega reda. Toda predsednik kot slab parlamentarec ga je hotel dati na glasovanje, pa se mu ni obneslo.

Neki drugi član je zmašil predlog, da naj da vsak član kolikor hoče, tajnik naj pa vsakega pobara kadar pride tudi na dom plačati assesment, če hoče kaj prispevati. Toda tajnik se je pričel zvijati, "ne bom, pa ne bom!" Pa še delegat je bil na zadnji konvenciji . . .

Končno sta šla na glasovanje predloga za en dolar in za prostovoljne prispevke. Glasovalo se je z dviganjem rok. Predlog za en dolar je prejel 24, proti pa 26 glasov. Ker je bilo štetje po predsedniku dvomljivo, se je glasovalo drugič, 30 za en dolar, 31 proti. Drugič je štel glasove neki član, imenovan po predsedniku, in očitno nasprotnik predloga za en dolar, zato je tudi to štetje dvomljivo. Ampak vsi protesti so bili bou v steno.

Med debato je neki član — seveda liberalec, ki pravi, da je visokega rodu in da je pohajal v realko nekje v starem kraju, in ki vsakemu, kdor ga hoče poslušati, pripoveduje, kako so punce plavšali, profesorjem nagajali in vsakojake druge traparije — prinesel na dan "stvarni" argument, češ, da je SNPJ. tukaj zato, da podpira bolne člane, ne pa zato, da propagira socializem.

Neki drugi član, ki je tudi liberalec in ima vse žepne vedno zabasane s časopisjem in s počekanim papirjem, o katerem bi človek mislil, da nekaj ve, ako bi bil tiho, toda čim začne govoriti, pokaže da je vse kaj drugega, je ravno tisto ponavljal, kar so vsi drugi nasprotniki že prej povedali.

Nekateri, ki niso mogli povedati absolutno nič drugega, so dejali, da je en dolar premalo za tako veliko društvo, ki šteje 200 članov, ker pride komaj pol centa na člana in to je sramota, zato rajše nič. Pravijo tudi, da bi bil predlog za en dolar gotovo sprejet, ako ga nebi bil ravno tisti diktator stavil. Pa to je vse prazno govorjenje. Zakaj ni potem eden od njih vstal in predlagal več?

MARTIN JUDNICH.

NOVI ODBOR DETROITSKEGA KLUBA.

DETROIT, MICH. — Socialistični klub št. 114. JSZ., je na svoji decemberski seji izvolil za to polovico leta sledeči odbor: E. Bajec, tajnik; P. Kisovec, blagajnik. Nadzorniki: Joe Klarič, L. Potočnik in Tom. Petrič. Organizator L. Urbančič; pomožni organizator Joe Ocepek.

Upati je, da se ne bo udeleževal klubovih sej samo tu omenjeni odbor in sklepal po svoji volji, temveč, da bo za klubove seje, ki so večkrat velike v važnosti, splošno zanimanje med vsem članstvom.

Seje se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih. Prva je namenjena v gospodarske, druga pa v politične namene. Sodrugi, prihajajte na seje. S tem boste dali odboru veselje do dela, katerega je prevzel. — *Tajnik.*

TELEBANOV DOPIS.

MOONSHINE CITY, KOKOKOLA. — Nekateri rojaki se jeze nad mojim dopisi in me imajo za velikega bedaka, kar tudi sem. Na svetu sploh ni pametnih ljudi. S komurkoli govorim, vsak misli le o sebi da je premeten, pameten, čist itd. Vse druge opravlja, kakor da bi bil plačan za tako delo. Nihče ne bo rekel o drugemu: "Ta in ta je pameten, ta v resnici nekaj zna, ta in ta tudi kaj stori za ljudstvo." Kar v resnici rečejo o svojemu bližnjemu — no, saj veste sami kaj govorite, zato vam ne bom pravil.

Dandanes dobro izhajajo le veliki lopovi in ti so edini spoštovani ljudje. Ni treba, da ravno krađeš; glavno je, da varaš ljudi in da jih znaš bluffati, pa se lahko smeješ vsem prerokom, ki obljublajo boljšo bodočnost in take stvari. Neumnost se je boriti za takozvane ljudske pravice. To ti daje preveč dela, pa tudi denarja ni v takem delu; razun tega, če se boriš za ljudstvo, ne boš nikdar dobil dobre službe; še h koristolom ne prideš. Ljudje te nimajo radi, če jim skušaš pomagati in jih učiti ter organizirati v kako socialistično organizacijo; ne zaupajo ti, ker mislijo, da jih hočeš prevariti. Rajše se oborožiš z delnicami zlatih rudnikov v Arizoni, katerih nikjer ni, z delnicami oljnih polj, na katerih še voda ne izvira, prodajaj lurdsko vodo, svete podobne, farme v puščavah, lote pod jezerom, katere še potapljač ne bo našel, pa boš spoštovan gospod. "Hm, ta nekaj ve—njemu ni treba delati," bodo govorili o tebi. Če agitiraš za kak nesmišelen socialističen list, ali za socialistično organizacijo, te bodo nahruljevali: "Kaj pa imaš od tega, ker se tako ženeš?" Ali pa: "Če res toliko veš, zakaj pa vihtiš kramp kakor ga morem jaz?" Ali: "Ako bi ti res kaj vedel, bi bil že nekaj vreden, tako pa še toliko nimaš kakor jaz." In tako naprej. Jaz sedaj več ne agitiram, pač pa prodajam delnice zlatih rudnikov, katerih nikjer ni, in lote pod jezerom, pa se mi dobro godi. Agitatorje socializma izganjajo ven iz hiš, meni pa povsod dobro postrežejo. Naši rojaki so zelo dobri ljudje, samo znati moráš.

Pred nekaj tedni sem dobil od prijatelja pismo, ki dokazuje, kaj vse morajo doživeti agitatorji. Glasi se:

"Near Beer Town. — Dragi Kozma: Se še spominjaš časov, ko si živel v tej naselbini? Ali veš, kako smo se mučili, da smo si zgradili narodni dom, o katerem smo pravili, da bo sedež napredne misli, da bo naše kulturno središče, ponos Nearbeertowna in vse Kokakole?"

Ko smo dom otvorili, je visela raz okno celo rdeča zastava — se spominjaš? Prirejale so se res dobre igre, prirejali smo shode, na katere so prihajali dobri govorniki, veselice so se vedno izrabile tudi v agitatorične namene za našo stvar, ustanovili smo dobro čitalnico, sedaj pa je šlo vse k vragu.

Med vojno so nas zapustili aktivni sodrugi, ki so znali voditi vso stvar, socialistični klub je zaspal, vse napredno življenje je prenehalo. Mene je položila na posteljo tuberkuloza, in tako tudi jaz ne morem ničesar storiti, da se naselbina prebudi iz spanja. V Kokakolskem narodnem domu se sedaj prirejajo semniji v dobrobit naše cerkve! Prijatelj, ali se še spominjaš, kako je kričal takrat župnik proti zidavi doma? Veš, kako so nas bojkotirala katoliška društva? Vidiš, danes ima cerkev zastoj na razpolago nekdanj napredni narodni dom, v katerem prireja semnje, bo-

žičnice itd. Prirejajo se nesmiselne igre od nekdanj naprednega dramatičnega društva, ki povečujejo največje nazadnjaštvo. Tako daleč smi prišli, da pisarjijo ljudje, ki so bili nekdanj člani socialističnega kluba, v naš najnaprednejši dnevnik in propagirajo katoliške priredbe! In to priredbe v Narodnem domu! V domu, raz katerega je nekoč vihrala celo rdeča zastava!

Župnik, ki pričakuje, da bom kmalu umrl, me je oni dan obiskal in me vprašal, če želim prejeti svete zakramente za umirajoče. Razjezil me je, dragi Teleban, da ti ne morem opisati. "Daj, spovej in sprevidi z zakramenti za umirajoče skesane, povešene naprednjake, predno ti popolnoma splesnijo," sem mu dejal. Smejal se mi je; gledal me je in rekel:

"Vidiš, kako ste nosili tudi vi nekdanj skupaj, misleč da gradite zase, pa ste zame. Tako se bo zgodilo še marsikje in poleg cerkve bomo imeli še vaše "narodne" domove".

Socialističnega kluba že dolgo nimamo. Enkrat so ga skušali oživeti, pa je bilo toliko cincanja, da je stvar zaspala. Kjer je velika naselbina in brez socialističnega kluba, bodo povsod župniki vladarji, ker znajo organizirati.

Zal mi je, ker bom moral umreti, ne radi smrti same, ampak zato, ker bi rad ozdravil, vzel škorpion in bičal to zlagano naprednost, to plesnjivo, katoliško, hinavsko naprednost, ki je zavladata v tem, drugače prijaznem mestecu.

Morda te ne bom več videl, zato sprejmi moje iskrene pozdrave in se me včasih spomni. Spomni se, kako sva delala dan in noč, kako sva tekala po raznih potih, vse z namenom, vse v mišljenju, da gradiva nepremagljivo trdnjavo napredka. In ko se boš spomnil, boš razumel moje sedanje občutke, moj gnjev do ljudi, do plesnobe in življenja v plesnobi . . ."

Ta moj prijatelj je kmalo potem, ko mi je pisal to pismo, umrl. Pazil sem, kaj bodo pisali o njem dopisniki v kokakolskih naprednih listih. Samo eden se ga je spomnil v dopisu, v katerem je omenil, da je rojak — umrl, da je bil "zelo naprednega mišljenja", in da mu je društvo položilo na krsto "lep" venec. . . V istem dopisu je posvetil tri četrt kolone nekemu "velezasluznemu" rojaku, ki je tudi umrl isti dan ko moj pozabljeni prijatelj, ki je bil samo "naprednega mišljenja." O onem drugem je našteval vrline in zasluge, ki si jih je stekel za naselbino, za rojake, za ves naš narod. Bil pa je v resnici mali trgovec, navaden kramar, ki se je vsem sladkal, bil je član naprednih in katoliških društev, radi biznisa seveda, bil je cerkveni odbornik in velik sovražnik socialistov. Drugače je bil "velezasluzni" rojak in njegovega pogreba so se udeležila vsa društva in trije duhovniki so opravljali mrtvaške ceremonije.

Prijatelj, dobro je, da nisi vstal iz groba in izvedel, da si "naprednega mišljenja". Od tuge bi moral še enkrat umreti, če bi ne imel utrjenih živec.

Jaz se sploh čudim, zakaj govorite vedno o rečeh, kot so vzgoja, organizacija in take neumnosti. Zakaj ne poslušate ljudi in jim daste to, kar oni hočejo! Če hočejo živeti v gnoju, naj žive v njem. Dajte jim novic, kako je krava v tem in tem mestu porodila tele z dvema glavama, da se je tam in tam rodil maček s pasjo glavo, o čudežnih brezah, katerih sok je močnejši kakor žganje, zabavljajte čez Abyssinijo, Eritrejo in Andorro, hvalite zavedno, revolucionarno ljudstvo v Anatoliji, Nigeriji, Moroku in Paragaju, napadajte velike bogataše, toda za božjo voljo! nikar ne kritizirajte rojakov v Kokakoli in nikar jih ne silite v organizacijo! Ne pripovedujte jim o izobrazbi, ne govorite jim, da so nezavedni, neinteligentni in take stvari. Priobčajte v listu tudi povesti. Zelo primerna bi bila povest "Princenzinja z zlato zvezdo na čelu" ali pa "Cvetina Borograjska". Ravnajte se po mojih nasvetih, kot se drugi listi, pa boste vsaki dan dobili kopico pisem, v katerih vas bodo hvalili, kako potreben je vaš list za napredek kokakolskih rojakov.

KOZMA TELEBAN.

"Velikega petka je bilo treba za veliko nedeljo; smrti Boga samega je bilo treba, da je zazvonilo in zapelo ponižanemu človeku veličastno vstajenje." — (Ivan Cankar, "Podobe iz sanj.")

IZ UPRAVNIŠTVA.

Upravniška rubrika se peča le z agitacijo. Upravništvo bo kakor doslej priobčevalo v tej koloni izčrpe pisem, v kolikor mu bo dovoljeval čas in prostor, da bo to nekaj film, ki bo kazal, kako stoji agitacija, * zvezi z gmotno stranjo Proletarca.

Kar se tiče pridobavnja naročnikov, stvar ni zadovoljiva. Brezbrižnost za socialistično gibanje sicer polagoma izginja, toda ne v dovolj veliki meri. Naši najboljši agitatorji so večinoma brez dela, ravno tako vlada velika brezposelnost v večina krajih, v katere zahaja največ Proletarca. Ljudje, ki žive v boljših gmotnih razmerah, so se udali brezbrižnosti in se k večjemu zadovoljujejo s kako zabavljico čez kapitalizem, kar jim je prešlo v navado, in če so kje aktivni, so aktivni v kakih "narodnih" društvih "kulturnega" značaja. Trdno smo uverjeni, da bomo šli kljub vsem oviram naprej. Ni bil nikak "špas" iti skoz krizo zadnjih let, pa smo se vendar preinili. Nasprotnikov imamo, kot nihče drugi med ameriški Jugoslovani, pa vendar gremo naprej. Krog agitatorjev se veča, le nekoliko več energije jim je treba. Stari ogenj mora zagoreti v nas. Saj ni ničesar brez boja in žrtev.

Kriza ali ne kriza — saj tepe nas vse — priznajmo le eno pot, in ta je pot naprej.

— Ako more kdo izmed zastopnikov, društvenih ali klubovih tajnikov prodati še kaj Družinskih koledarjev, naj nam sporoči, da mu jih pošljemo.

— Naročite Cankarjevo izdajo revije Kres, ki stane 25c. Druge izdaje Kresa smo že razprodali.

— Kdor more, naj naroči knjige, ki jih imamo v zalogi. Kakor hitro razprodamo nekaj teh, bomo nabavili novo, še večjo in raznovrstnejšo zalogo.

— Glasovi iz naselbin so taki, kakršne je sploh pričakovali v teh časih. John Lokar, Collinwood, O. piše: "Odgovarjam na vaše pismo, katerega ste mi poslali še novembra meseca zadnje leto. V agitaciji sem storil po svoji skromni moči. Razmere so namreč tako mizerne, da se človek ne upa vprašati niti prijatelja za prispevek delavskemu tisku. Vseeno sem nabral 88.15 v podporo Proletarcu in dobil sem dva nova naročnika. — Tukajšnji socialistični klub tudi ne napreduje kakor bi bilo treba za tako naselbino. Stari člani, ki so bili nekdaj aktivni, so se delu umaknili, novi jih pa niso nadomestili v zadostni meri. Glede forme lista nimam priporočil. V kolikor razvidim, so eni za sedanje in drugi za staro obliko. Storitve v tem oziru sami, kakor mislite, da bo najboljše."

— L. Shabitz, Bessemer, Mich., piše: "Zelo rad bi ponovil naročnino, pa ravno sedaj ne morem, ker sem v slabih gmotnih razmerah. Ne delam že leto dni, sem bolan, ampak kakor hitro si opomorem, bom takoj poslal. Star sem 58 let, delal sem v rudnikih, kjer so me vsled mojega prepričanja večkrat odslovili, dasiravno sem bil po mnenjih delovodij dober delavec. Ampak to v kompanijskih pisarnah ne šteje. Boljši slabi, nezavedni delavci, kakor pa dobri, toda zavedni delavci. Slovencev tu ni, več pa je Hrvatov, med katerimi pa ne morem agitirati. Tudi nazadnjakov vseh vrst je mnogo tu, toda sem že preveč utrujen, da bi se mogel še nadalje boriti z njimi. V upanju da bom mogel kdaj poznej kaj več storiti za Proletarca, vas pozdravljam."

— Neki dober prijatelj lista piše: "V zadnjem času rogovili v Proletarcu Telebanov Kozma. Fant ni tako "neumen" kot zgloda na prvi pogled. V času, ko cvete "zablagornarodovstvo" v vsej svoji krasoti, v času, ko je strah pred starimi "avtoritetami", ki kontrolirajo naše javno mnenje, velikanski, je fant precej predrzen. Upam, da nam ga bo dobrotno nebo ohranilo zdravega in čilega i v bodoče. . . ."

— Na drugem mestu so objavljeni prispevki listu v podporo in izkaz poslanih naročnin, dobljenih po agitatorjih. Pazite na rubriko "Agitatorji na delu", da boste videli, koliko je takih, ki se resnično trudijo za širjenje socialističnega glasila. In pri tem nikar ne pozabite tudi sami ob priliki pridobiti kakega novega naročnika Proletarcu. — C. P.

"Življenje, ki ga živi to betežno telo zunaj pod glasnim solnceem, je le medel odsvit, ki je zaklenjeno v tebi in v meni." — (Ivan Cankar, "Podobe iz sanj.")

Listu v podporo.

II. Izkaz.

NEW CANAAN, CONN.: J. Kristan	\$ 1.50
AVELLA, PA.: Dr. "Avelliški vrh" št. 392, SNPJ	10.20
LOS ANGELES, CAL.: Frank Novak	1.00
COLLINWOOD, O.: Josephine Zurc, 60c; John Hrovat, 25c; Frank Martinak, 50c; Tony Milavec, 25c; G. M. Kabay, 82c; John Bukovinsky, 25c; James Skubic, 30c; Frank Cigoy, 25c; Frank Pečenko, 25c; Louis Čebela, 25c; Majo Ferlan, 25c; Vencel Hrobat, 25c; Frank Stegovec, \$1.00; Clara Kodrič, 25c; John Trček, 50c; Joe Koporc, 25c; John Lokar, 50c; skupaj	8.15
CHICAGO, ILL.: Chas. Pogorelec	10.00
GILBERT, MINN.: Jacob Kunstelj	.50
MILWAUKEE, WIS.: John Shabus	.45
CHICAGO, ILL.: Vesela družba pri Chemažarju	4.50
CONEMAUGHA, PA.: Društvo 'Sinovi Slave' št. 168, SNPJ	5.00
GIRARD, KANS.: John Lipovšek	.25
MANOR, PA.: Nabral Louis Bonach	1.50
CHICAGO, ILL.: John Olip	1.00
LITTLE FALLS, N. Y.: Lizie Penich	.50
HOSTETTER, PA.: Steve Kopriva, 30c; Lina Kopriva, 25c; Miloš Tamulaš, 25c; skupaj	.80
EAST MINERAL, KANS.: John Brezovar	.60
HERMINIE, PA.: Soc. klub št. 69, JSZ.	10.00
LOUISVILLE, W. VA.: John Chesnic	.60
CLEVELAND, O.: Anton Cukljuz, 25c; Joseph Bezek, 10c; Joseph C. Pulz, 10c; Rudolph Cergol, 10c; John Luzar, 25c; Joseph Antelich, 25c; Joseph Kodrič, 95c; skupaj	2.00
CLEVELAND, O.: Lawrence Gorjup	8.00
CHICAGO, ILL.: Mary Udovich	.05

Skupaj \$ 66.60
 Prejšnji izkaz 106.33

Skupaj \$172.93

Opomba: V izkazu priobčenem v št. 747 Proletarca, pomotoma izpuščeno ime Joseph Perko, Collinwood, O. Prispeval \$1.00. Skupna svota je bila pravilno izkazana.

Agitatorji na delu.

Število naročnin, ki so jih poslali agitatorji za razširjenje Proletarca:

Lawrence Gorjup, Cleveland, O.	9
Jacob Kunstelj, Gilbert, Minn.	6
Louis Urbancich, Detroit, Mich.	5
Mike Lenarčič, Coraopolis, Pa.	3
John Lokar, Collinwood, O.	3
Frank Zorko, Girard, O.	2
Jerry Alesh, Cleveland, O.	2
Frank Petavs, Little Falls, N. Y.	2
Anton Očepek, Clairton, Pa.	2
John Chemažar, Chicago, Ill.	1
William Krall, Bisbee, Arizona	1
Frank Rataic, Forest City, Pa.	1
Frank Besjak, Springfield, Ill.	1
Joe Koenig, San Francisco, Calif.	1
Louis Krasna, Conemaugh, Pa.	1

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu v Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvar v vrstah socialistične stranke. — *Frank Kramar*, organizator.

Proletarijatu Jugoslavije.

(Po "Glas Slobode", Sarajevo.)

Oslanjajući se na jednodušnu želju celog proletarijata Jugoslavije za ujedinjenjem, predstavništva dosadanih socijalističkih partija na opštoj konferenciji održanoj 18. decembra 1921. god. jednodušno i jednoglasno su donela ove

ODLUKE

o ujedinjenju socijalističkih partija Jugoslavije.

I.

I u Jugoslaviji kao i u svima ostalim državama sve potpunije zavlađuje politička i socijalna reakcija. Ratni potresi i revolucije, koje su im sledovale bile su pokobilele samopouzdanje i klasnu oslonost vlada i vladajućih klasa. Strah od pokreta dobro organizovane, socijalistički vaspitane i disciplinovane radničke klase, koja je oko sebe i svojih socijalističkih ideala bila sakupila najšire redove svih onih što pate pod današnjim društvenim poretom i bezbrojem ratnih i posjeratnih zala, oduzimao je pouzdanje buržoaziji i vladajućim birokratsko-militarističkim i monarhističkim klikama, da mogu i smeju sami kako hoće vladati. Usled ovoga moćnog pokreta socijalističkog radništva i širokih narodnih masa koje su sledovale, na pomolu su bile velike socijalne reforme za zaštitu tih masa i politička demokratija, koja bi dala mogućnosti nesmetanom organizovanju, klasnom vaspitanju, trajnim naporima i sve većom političkom značaju i uticaju radnog naroda u upravi društvom.

Ovaj razvitak je nažalost prekinut razbijanjem socijalističkog fronta u više delova i raskomadavanjem dotle jedinstvene radničke klase u nekoliko organizacija koje su povele uzajamnu borbu. Time je nestalo jedinstvenog fronta prema buržoaziji. I dok se radništvo sve više zavagalo i razjedinjavalo, buržoazija se ujedinjavala. Ona je dobila vremena da prebrodi krizu svoje vladavine pa da se prema razbijenom radništvu toliko osili da nesmetano ukida i već postojeće socijalno-političke tekovine, da zavodi izuzetne zakone za političko obespravljanje proletarijata, da vrši bezbrojne progone. Kruna toga stanja jeste u Jugoslaviji reakcionarni zakon o zaštiti države.

U zemljama gde je proletarijat već i inače kao partija slab, usled njihovoga zaostalog ekonomskog razvitka, kao što je slučaj sa Jugoslavijom, poraz proletarijata je na svima linijama morao biti potpun. Taj poraz je u prvome redu posledica rasepa. Iz njega se može izaći samo posle uvigjanja pogubnosti uzajamne bratoubijačke borbe u radničkim redovima. Spas proletarijata leži jedino u stvaranju punoga organizacionog jedinstva, u sledovanju starom pokliču, uz koji smo uvek bili moćni i pobedonosni: proleteru svake zemlje i sviju naroda, ujedinite se!

II.

Polazeći sa stanovišta da se ujedinjenje proletarijata i u Jugoslaviji i u celome svetu nameće kao neminovna istoriska nužnost i da se samo punim i svestranim ujedinjenjem svih raznolikih oblika proleter-skih organizacija može izaći iz strašnoga položaja u kome se danas nalazimo. Glavni Odbor S. D. S. J. — J. S. D. P. za Sloveniju i S. R. P. J. odlučili su se da pođu putem jedinstva i da, odgovarajući jednodušnoj želji

svojih organizacija i svojih članova, proglase ujedinjenje svojih do sada samostalnih socijalističkih partija u jednu jedinu partiju koja će se zvati socijalistička Partija Jugoslavije.

Značaj ovoga fakta nije u tome što bi se njima već postizalo potpuno političko jedinstvo proletarijata. Značaj je njegov u tome što se posle dugih upropastilačkih borbi najzad praktično nailazi na put jedinstva, na kome se mora istrajati do kraja, sve dotle dok delo ujedinjenja ne bude krunisano potpunim uspehom.

I danas će na žalost ostati van ujedinjenja još jedan znatan deo radnika i radničkih organizacija, u kojima preovlađuje duh sektaštva, uzajamne svagje i uzajamnog upropašćivanja. Ali će i tu našu razbludetu braću iskustvo uskoro poučiti da je pogrešan put kojim idu. Cilj naš je potpuno ujedinjenje a danas je postignut samo jedan deo toga cilja. Sa onima koji van jedinstva stoje mi nećemo voditi borbu za način koji um zamaćava i dušu truje. Mi ćemo se truditi da ih ubedimo u ono što fakta iskustva govore: da je pogrešan i ubistven put sektaštva, da spas i budućnost socijalizma i proletarijata kao klase traže što skorije i što potpunije ujedinjenje. Otuda ćemo mi u svako doba biti gotovi za drugarski sporazum o svima pitanjima iz oblasti socijalističke borbe i klasne delatnosti proletarijata, sa težnjom da se do potpunog ujedinjenja što pre dogje. Mi smo gotovi na ujedinjenje sa svima onim pojedincima i grupama koje borbu protiv kapitalizma žele da vode kao organizovan pokret širokih masa, koje se trajno bore za pojedinačne uspehe i za političku pobedu. Mi smo gotovi na ujedinjenje sa svima onima koji su se otrešli anarhističkih zabluda: o diktaturi manjine, o tome da klasna vladavina buržoazije može biti skrhana očajnim ispadima i provokacijama neznatnih tajnih manjina, i da svoju partiju i svoj pokret treba potčiniti naredbama domaćih ili inostranih potajnih udruženja. Mi smo u svako doba gotovi na jedinstvo u političkoj i klasnoj borbi za uništenje društva privatne svojine, za komunizam, srestvima i putevima koje su nam pokazali osnivači naučnog socijalizma. Mi hoćemo stranku koja nas je do rata i u ratu vodila pobedama i uspesima, gde je uz punu slobodu mišljenja unutra i bezustovno priznanje prava većine da odlučuje o politici organizacije, uvek uspostavljan jedan jedini zajednički front prema klasnom protivniku.

III.

Ujedinjena Socijalistička Partija Jugoslavije vodiće i internacionalno politiku jedinstva. Ona će težiti, da se stvori svega jedna socijalistička i radnička Internacionalna, kao što je to bilo i pre rata, i u tu će Internacionalnu stupiti. Danas su radničke partije razdvojene u tri internacionalne grupe: drugu internacionalu, bečku radnu zajednicu socijalističkih partija i moskovsku internacionalu. Veliki broj partija u svima zemljama pak nalazi se u opšte van svake internacionalne grupe.

Socijalistička P. J. neće ulaziti u uzajamnu borbu između sadašnjih internacionalnih, delova. Znajući da dva postojeća internacionalna dela: druga internacionala i bečka radna zajednica socijalističkih partija žele jedinstvo svega svetskog proletarijata, naša će partija održavati veze sa obe ove grupe u cilju da dogje do što skorijeg ujedinjenja ne samo njima priključenih socijalističkih partija već i onih koje su priključene moskovskom delu internacionalne. Stvorivši pot-

punu međunarodnu zajednicu iskorišćavajući i dobra i rđava iskustva dosadašnjih borbi, tražeće međunarodni socijalizam nove zajedničke puteve ka pobjedi.

S. P. J. će pomagati sindikalnu internacionalu sa sedištem u Amsterdamu koja je ne samo uspela da i u teškim danima rasepa i bratoubijačke borbe očuva jedinstvo sindikalnog fronta, već je svojim borbama protivu međunarodne reakcije i kontrarevolucije uspela da u velikoj meri popuni nedostatak jedne političke internacionale međunarodnog proletarijata. Naša će se partija ustrdno starati da se izvede puno jedinstvo sindikalnog pokreta u Jugoslaviji i da sindikalni pokret bude pod organizacionim i duhovnim vodstvom sindikalne internacionale. Za ceo svet i za svakoga radnika danas je očigledno da, ako je politički internacionalni deo u Moskvi važan faktor, zvana moskovska sindikalna internacionala je mrtvo slovo na hartiji. Internacionalno jedinstvo sindikata je sačuvano i svako istupanje za neku drugu sindikalnu internacionalu van one u Amsterdamu ili stvaranje sindikata bez internacionalne veze nije ništa drugo nego pokušaj cepanja i razbijanja unošenjem međupartijske borbe u sindikalni pokret.

IV.

Ujedinjena S. P. J. pozdravlja rusku revoluciju kao najveći istorijski događaj i najveću rekovinu čovečanstva današnjega veka. Njome se oslobogjava feudalnih okova i nacionalne potčinjenosti ogromni deo čovečanstva; ona je za budućnost socijalizma i kulture čovečanstva od ogromnoga značaja. Veličinu ruske revolucije tek će budućnost u svoj jasnosti pokazati.

Revolucionarni režim u Rusiji je još u razvoju. On danas privremeno nosi formu boljševičke netrpeljivosti, terora, diktature manjine i utopističkih napora da revolucija preskoči preko svojih granica, preko onoga što je istorijski moguće i za što je rusko društvo sazrelo. Ali je ovaj privremeni revolucionarni režim utopizma i terora u punome jeku likvidacije. I u Rusiji kao i u svima ostalim zemljama mora doći do najšireg socijalističkog jedinstva od komunističkog do socijalista i revolucionarnog seljaštva, koja će u potpunom obezbediti velike tekovine revolucije; uništenje feudalizma i nacionalne potčinjenosti, zasnivanje najveće i najslobodnije demokratske republike.

Nužno je obezbediti da ruska revolucija sama nađe ovaj svoj istorijski utvrgjeni put. Sav međunarodni proletarijat ima za dužnost da je brani u svakom dobu, bez obzira koji je režim u njoj privremeno na vladi. Svim silama mora se sprečavati međunarodni kapitalizam, koji pod vidom borbe protiv boljševičkog terora mori blokadom i glagju i napada oružjem rusku revoluciju u celini njenoj. Naša će se partija boriti za priznanje svake ruske vlade pa i sovjetske vlade, za nesmetani međunarodni saobraćaj sa Rusijom, za međunarodne kredite i najširu međunarodnu pomoć gladnoj Rusiji i protivu svakog bilo neposrednog napadaja na Rusiju bilo pomaganja i potsticanja na ustanak kontrarevolucionarnih bandi u njoj.

V.

Ujedinjena S. P. J. pozdravlja kao istorisku tekovinu raspad srednjeevropskog osvajačkog carstva bivše Avstro-Ugarske i stvaranje novih nacionalnih država u Evropi. Jednovremeno ona odlučno protestuje protivu imperijalističkih odredaba ugovora o miru koji su karikaturom od Društva Naroda obezbedili vla-

davinu u svetu pobjedničke imperijalistične Antante, koji onemogućavaju potpuno jedinstvo samostalnih nacionalnih celina i u mesto pravedne reparacije ratnih šteta internacionalnim sredstvima nameću pobegjenim narodima nezapamćene finansiske terete. Imperijalističke sile produžuju i dalje politiku oružanja, sejanja međunarodne mržnje, zavagijavanja i cepanja malih naroda. Naša će se partija odlučno boriti za međunarodno razoružanje i međunarodni mir, za opštu reviziju ugovora o miru putem međunarodnog sporazuma radi obezbeđenja svakom narodu nacionalnoga jedinstva i nacionalnog samoopredeljenja. Naročito će se naša Partija uvek isticati za sporazum i savez među svima balkanskim narodima i plemenima.

VI.

Odgovarajući željama i zahtevima svega svoga članstva da se potpuno ujedinjenje što brže izvede izjavljuju Glavni Odbori tri dosadanje socijalističke stranke da od danas prestaju postojati kao samostalne političke celine: Jugoslovenska Socijal-Demokratska Stranka za Sloveniju, Socijal-Demokratska Stranka Jugoslavije i Socijalistička Radnička Partija Jugoslavije. Pozivaju se sve oblasne i mesne organizacije u Jugoslaviji da se po odredbama novoga statuta odmah ujedine u Socijalističku Partiju Jugoslavije.

Ned. Košanin, Dimitrije S. Gjorgjević, Dr. Korun, Sreten Jakšić, Jova Jakšić, Negoslav Ilić, Etbin Kristan, Dragiša Lapčević, Vojin Brkić, Aca Pavlović, M. Timotić, V. Korać, Ned. Divac, P. Tatić, Jevg. A. Kiklić, V. Peković, Sima Kotur, Milan Pešić, Vilim Bukšeg, Kazimir Caplja, Dušan Pešić, Živko Topalović, Tasa Milojević, Milan Dragović, Blagoje Bračinac, Milan Obradović, Jova Šmitran, Gavra Živanović, Gjura Vitković, Rista Bogdanović, Marinko Živković, Sofija Levi, Dr. Dragiša, M. Belić, Bogdan Krstić, Risantije Jovanović, Nik. D. Nikolić, Dušan Stojilković, J. Kopać, Vlada Ostojčić, Franja Raušer, Panta Krekić, Ivan Unger, Johan Sajc, Petar Nikolić.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 60, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomislec, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsake četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinvillu naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

DUEL.

(Nadaljevanje z 10. strani.)

In zdelo se je tudi, da tuli vsled njegovega krika vsa hiša. Ko je do dveh manjkalo še deset ali petnajst minut, je prišel dijakon, mlad človek, kakih dvaindvajset let, suhljat, dolgolas, brez brade in s komaj opaznimi brkami. Ko je vstopil v sprejemnico, se je prekrizal obrnjen proti podobi, se nasmehnil in podal von Korenu roko.

— Zdravstvujte, — je hladno dejal zoolog. — Kje ste bili?

— V luki sem lovil glavače.

— No seveda . . . Očividno, dijakon, ne boste nikdar prijeli za delo.

— Zakaj ne? Delo vendar ni medved, da bi ušlo v gozd, — je govoril s smehljajem dijakon in utaknil roke v silno globoke žepe svojega belega talarja.

— Leska se vam manjka, — je vzdihnil zoolog.

Minilo je še petnajst do dvajset minut, toda h kosilu še niso klicali in še vedno je bilo slišati, kako je sluga ropotaje s škornji begal iz veže v kuhinjo in nazaj in kako je Samojlenko kričal:

— Postavi na mizo! Kam devlješ? Pomij prej!

Von Koren in dijakon, ki sta bila že lačna, sta začela teptati s petami ob tla, da izrazita svojo nestrpnost, kakor gledavci v marionetnem gledališču. Končno pa so se vrata odprla in izmučeni sluga je naznanil: kosilo je na mizi! V obednici jih je sprejel Samojlenko, ves rdeč, jezen in preparjen od kuhinjske sopare; gledal je jezno in z izrazom groze na obrazu je dvignil pokrov s posode in nalil obema juho na krožnike; in šele, ko se je prepričal, da jesta s tekom

in da jima je jelo všeč, je lahko vzdihnil in sedel v svoj globoki naslonjač. Njegov obraz je postal medleč in masten . . . Z legnatjo si je nalil čašico vodke in dejal:

— Na zdravje mladega pokolenja!

Po pogovoru z Lajevskim je občutil Samojlenko kljub imenitnemu razpoloženju ves čas, od jutra do kosila, v globini duše nekako težo; bilo mu je žal Lajevskega in rad bi mu pomagal. Ko je izpil pred juho čašico vodke, je vzdihnil in rekel:

— Danes sem videl Vanjo Lajevskega. Teško življenje ima fant. Materijalna stran življenja je nezadovoljiva, glavno je pa to, — da ga zdeluje psihologija. Škoda fanta.

— No tega človeka mi pa res ni prav nič žal! — je dejal von Koren. — Če bi se ta mili mož potapljal, tak bi ga še s palico potisnil navzdol: utoni, bratec, utoni . . .

— Ni res. Tega bi ne storil.

— Zakaj misliš, da ne? — je skomizgnil zoolog z rameni. — Jaz sem prav tako sposoben storiti dobro delo kakor ti.

— Kaj je utopiti človeka dobro delo? — je vprašal dijakon in se zasmeljal.

— Lajevskega? Da.

— V juhi menda nečesa manjka . . . — je rekel Samojlenko, ki je hotel spremeniti pogovor.

— Lajevski je brez dvoma škodljiv in pravitako nevaren za družbo, kakor kolerni bacil, — je nadaljeval von Kren. — Kdor ga utopi, napravi zaslužno delo.

— Ne dela ti časti, da se tako izražaš o svojem bližnjem. Povej: zakaj ga sovražiš?

(Dalje prihodnjič.)

Šest tehtnih razlogov, zakaj bi morali kupovati

PRI

ALBERT LURIE & CO.,

1810-1820 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

1. Naša je navečja department trgovina v Zedinjenih državah. Velika izbira vsakovrstnega blaga.
2. Mi dostavljamo blago na dom v vse kraje v Chicagu in predmestjih.
3. Z nakupi dajemo A. Lurie Co. nakupovadne znamke (trading Stamps), ki pomenijo nadaljne prihranke za odjemalce.
4. Pri nakupovanju v naši trgovini se lahko poslužujete svojega jezika.
5. Oglašujemo dnevno v velikih čeških in drugih listih. S čitanjem teh listov čitate tudi naše oglase, v katerih so oznanjene posebne ponudbe za vsaki dan.
6. Primerjajoč naše oglase z oglasi department-trgovin v glavnem delu mesta boste lahko iznašli, da dobite v naši trgovini potreščine ceneje kakor pa v trgovinah v doljnem delu mesta.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticicha. — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Maticich.

Jugoslovanska socialistična zveza.

Glavni urad: 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill. (v poslopju socialistične stranke.)

V vseh zadevah glede ustanovljanja novih socialističnih klubov, reorganiziranja neaktivnih klubov, glede volilnih in drugih kampanj soc. stranke, glede informacij, tikaajočih se JSZ. in soc. stranke, se obračajte na tajnika J. S. Z. Pisma naslovite: Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

DVA EKSTREMA.

Pravilna prebava je ena glavnih in zelo važnih problemov za naše telo. Sicer se pa večina ne zanima dovolj zato dokler ni do tega prisiljena vsled hudega trpljenja. Dva ekstrema sta navadno vzrok za pokvarjenost prebave: del jedil, ki jih uživajo, je tako bogatih, da le zdrav krokodil bi jih zamogel prebaviti in drugi del pa je tako reven in slabe vrste, da bi še prašič enostavno shujšal na njih. V takih slučajih je vedno potrebno, da se pomaga želodcu s zdravilom za prebavo. Samo dijeta ne more povrniti želodcu pravo normalno prebavo. Najbolj zanesljivo zdravilo za tak slučaj je Trinerjevo grenko vino. "Moj želodec je sedaj v najboljšem stanju, zakar se imam zahvaliti Trinerjevemu grenkem vinu; sedaj bi bi lahko pojedel hrastove zagojazde. Vam zvesti, Paul Rakita, Wadsworth, Ohio." V vseh lekarnah. Imejte doma tudi Trinerjev liniment za prihajajočo sezono proti revmatizmu in lumbagu, ker ni boljšega za hitro pomoč.

INTERNATIONAL DAIRY CO.

1908-12 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 2183

MEDNARODNA MLEKARNA

Trgovina z mlekom, maslom itd., na malo in veliko. Sporočite nam telefonično in mi vam bomo dovažali mleko na dom.

Za čiščobo in sanitarnost jamčimo.

Ako hočete dobro knjigo, naročite AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR 1922.

Stane

VEZAN V PLATNO, \$1.

MEHKO VEZAN, 75c.

Naročite ta koledar svojem v Jugoslaviji in Julijski Benečiji. Naročila izvršujemo mi. Cena ista kot za Ameriko.

NAROČAJTE DRUŽINSKO REVILJO

“KRES”

Prejeli smo več sto iztisov zadnje izdaje revije “Kres”, posvečeno psatelju Ivanu Cankarju. Stane 25c. Vse prejšnje izdaje “Kresa” so že razprodane. Sezite po Cankarjevi izdaji! Stane 25c. Svoto lahko pošljete v poštinih znakmah.

Sprejemamo tudi naročino za Kres, ki stane \$1.00 na leto, toda upravnništvo Proletarca ne sprejme odgovornosti za neredno dostavljanje lista. Lahko se pripeti, da se kaka številka Kresa na potu iz starega kraja izgubi, za kar ni odgovorna ne uprava Kresa, niti uprava Proletarca, ki je odposlala naročino.

Ker je Kres delavska revija, v rokah sodrugov, za služi, da jo podpira tudi slovensko delavstvo v Ameriki. Vsakdo, ki jo naroči, bo ž njjo zadovoljen.

Iz Ljubljane smo prejeli zopet večje število raznih knjig, ki so označene na zadnji strani v tem listu. Naročajte knjige od nas. Malenkostni eventuelni dobiček od prodaje knjig se porabi v podporo našemu tisku.

NASLOV:

PROLETAREC

CHICAGO, ILL.

3639 W. 26th St.

Prijatelj delavca

PAIN-EXPELLER

Tvorniška znamka reg. v pat. nr. Zdr. dr.

Slaven že več kot 50 let.

Glejte za tvorniško znamko
SIDRO.**Naročite!**

Ali je religija prenehala funkcionirati?	\$.30
Svetovna vojna in odgovornost socializma	.50
Katoliška cerkev in socializem	.30
Skupaj	\$1.40
Ako naročite vse tri ob enem samo	\$1.00 za vse tri.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Omejite prehlad. Ustavite kašelj.

Oba sta znamenja nevarnosti. Prijetani boli z dalekosežnimi posledicami se lahko mnogokrat izognete, če dobite prava zdravila.

Severa's Cough Balsam

(Severov Balzam zoper kašelj) 'odpomore pri navadnemu kašlju, pomiri bronhialna vznemirjenja, popravi prebave, omogoča red in olajšava dihanje. Cena 25c in 50c.—**Severa's Cold and Grip Tablets** (Severjevi Tableti zoper prehlad in gripe) ustavi prehlad predne se razvije. Cena 30 centov. Po vseh lekarnah.

Ali ste dobili iztis Severjevega Almanaha za leto 1929? Dobite ga zastonj pri svojem lekarju ali pa direktno od

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

Slovenecm priporočamo
v posečanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja :: :: :: :: ::

:: :: :: :: Dobra postrežba.

KARL GLASER, imetelj.**John Plhak & Co.**

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

CARL STROVER**LAWYER**

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki
"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim strokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.**Edini slovenski pogrebnik****MARTIN BARETINČIČ**

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.